

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Analýza čínských znaků v mužských
osobních jménech**

Analysis of Chinese Characters Used
in Male First Names

OLOMOUC 2017 Bára Vojtová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tereza Slaměnková, Ph.D.

Kopie zadání diplomové práce ze stagu

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré použité
prameny a literaturu.

V Olomouci dne.....Podpis.....

Anotace

Příjmení a jméno autora: Bára Vojtová

Název katedry a fakulty: Katedra asijských studií, Filozofická fakulta

Název diplomové práce: Analýza čínských znaků v mužských osobních jménech

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tereza Slaměnková, Ph.D.

Počet znaků: 107 424

Počet stran: 61

Počet zdrojů: 28

Klíčová slova: čínský znak, tah, radikál, sémantická složka, čínská jména, mužská osobní jména, volba jména

Tato bakalářská práce si klade za cíl analyzovat znaky vyskytující se v čínských mužských osobních jménech na základě soupisu doporučených jmen. V první polovině teoretické části nejprve objasňují termíny, se kterými následně pracují v praktické části. Druhou část pak tvoří obecný úvod do problematiky čínských jmen a objasnění aspektů, které je třeba při volbě čínského jména zohlednit. Praktická část je tvořena ze čtyř částí. První část si klade za cíl zjistit, zda jsou analyzované znaky součástí sady běžně používaných znaků, druhá část odpovídá na otázku, kolika tahy jsou znaky nejčastěji tvořeny, třetí část je zaměřena na radikály a jejich možnou souvislost se sémantikou znaku a poslední část analýzy rozděluje znaky do 17 sémantických kategorií. Analýza ukázala, že znaky odpovídají aspektům zmíněným v teoretické části práce a ve jménech se uplatňují často využívané znaky s poměrně nízkým počtem tahů a také znaky s příznivými konotacemi.

Tímto bych ráda poděkovala Mgr. Tereze Slaměňkové, Ph.D. za všechny cenné rady a připomínky a především za její vstřícný přístup při vedení mé bakalářské diplomové práce.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	8
EDIČNÍ POZNÁMKA	9
ÚVOD	10
1 ČÁST TEORETICKÁ	12
1.1 ČÍNSKÉ ZNAKOVÉ PÍSMO.....	12
1.1.1 Grafická podoba čínských znaků.....	12
1.1.1.1 Tahy v čínském znakovém písmu	12
1.1.1.2 Prvky.....	13
1.1.2 Kategorizace čínského znakového písma	13
1.1.3 Radikál	16
1.2 ČÍNSKÁ JMÉNA.....	17
1.2.1 Úvod do problematiky čínských jmen	17
1.2.2 Volba čínského jména.....	19
2 ČÁST PRAKTICKÁ	24
2.1 ANALÝZA PODLE <i>SEZNAMU STANDARDIZOVANÝCH BĚŽNĚ UŽÍVANÝCH ZNAKŮ</i>	24
2.2 ANALÝZA POČTU TAHŮ	25
2.3 ANALÝZA RADIKÁLŮ.....	27
2.3.1 Analýza nejfrekventovanějších radikálů.....	27
2.3.2 Analýza radikálů z hlediska odkazování k sémantickému významu znaku .	29
2.3.2.1 Radikál 水 „voda“	29
2.3.2.2 Radikál 人 „člověk“.....	31
2.3.2.3 Radikál 木 „strom“	31
2.3.2.4 Radikál 日 „slunce“	32
2.3.2.5 Radikál 艹 „tráva“	33
2.3.2.6 Radikál 火 „oheň“	33
2.3.2.7 Radikál 心 „srdce“	34
2.3.2.8 Radikál 口 „ústa“	34
2.3.2.9 Radikál 金 „kov“	35
2.3.2.10 Radikál 宀 „střecha“	36
2.3.2.11 Radikál 王 „král/nefrit“	36
2.3.2.12 Radikál 辶 „chodník“	36
2.3.2.13 Radikál 月 „měsíc/maso“	37
2.3.2.14 Radikál 纟 „hedvábí“	37
2.3.2.15 Radikál 贝 „škeble“	38
2.3.2.16 Radikál 土 „země“	38
2.3.2.17 Radikál 手 „ruka“	38
2.3.2.18 Radikál 山 „hora“	39

2.3.2.19 Radikál 力 „síla“	39
2.3.2.20 Radikál 十 „deset“	39
2.3.2.21 Radikál 言 „slovo“	40
2.3.2.22 Shrnutí.....	40
2.4 ROZDĚLENÍ ZNAKŮ DO SÉMANTICKÝCH OKRUHŮ.....	40
2.4.1 Motiv spojení, kooperace, harmonie a lásky.....	41
2.4.2 Motiv nadřazenosti, výjimečnosti	42
2.4.3 Motiv prosperity, hojnosti a velkého množství	43
2.4.4 Motiv rostlin.....	43
2.4.5 Motiv vzdělanosti, mysli.....	45
2.4.6 Motiv vody	45
2.4.7 Motiv kladných vlastností nositele	46
2.4.8 Motiv síly, výšky, boje a rychlosti	47
2.4.9 Motiv radosti, štěstí, bezstarostného života	48
2.4.10 Motiv světla, záře	48
2.4.11 Motiv píle, snahy a postupu vpřed.....	49
2.4.12 Motiv bohatství.....	49
2.4.13 Motiv odkazu do minulosti	50
2.4.14 Motiv čistoty, křehkosti, počátku	51
2.4.15 Motiv zvířat	51
2.4.16 Motiv místa	52
2.4.17 Motiv hudby	53
ZÁVĚR	54
RESUME	57
SEZNAM LITERATURY.....	58

Seznam zkratk

HXZ 汉字信息字典 Hànzì Xīnxi Zìdiǎn *Informační slovník čínských znaků*

XHC 现代汉语词典 Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn *Slovník moderní čínštiny*

Ediční poznámka

K přepisu čínských znaků do latinky používám oficiální čínskou transkripci 拼音 pīnyīn „pinyin“ včetně tónových značek. Rozlišuji u něj velká a malá písmena a od okolního textu jej odlišuji jiným fontem. Pokud má znak více čtení, uvádím čtení znaku odpovídající uvedenému českému překladu. Vždy nejprve uvádím čínské znaky, pak pinyin a nakonec český překlad v uvozovkách. U termínů využívám stejného postupu, avšak čínské znaky a pinyin uvádím pouze při prvním výskytu v textu kapitoly, která se věnuje danému tématu, ve zbytku ponechávám jen český ekvivalent. Pokud uvádím oficiální název knihy nebo její překlad do češtiny, namísto uvozovek využívám *kurzívy*, i v takovém případě však zachovávám pořadí znak, pinyin, český název. Obdobně jako u termínů však celý název uvádím pouze při prvním výskytu textu, ve zbytku využívám pouze českého jména. V seznamu literatury volím pořadí pinyin bez tónových značek, znak a český překlad, který lépe vyhovuje řazení knih podle abecedy. Co se týče osobních jmen, při prvním výskytu v textu uvádím znak a pinyin s tónovými značkami, při dalším výskytu pouze českou variantu bez tónových značek. Osobní jména skloňuji. U toponym majících ustálenou podobu v češtině uvádím jejich českou formu bez znaků a pinyinu. Není-li výslovně uvedeno jinak, všechny čínské znaky uvádím v jejich zjednodušené podobě.

ÚVOD

Čínské přísloví praví: „未见其人，先闻其名“ wèi jiàn qí rén, xiān wén qí míng „ještě nevidíš podobu člověka, ale už slyšíš jeho jméno“. U nás je toto přísloví známé jako „jméno předchází člověka“ či trochu kosmopolitnější „nomen omen“. Napříč kulturami platí, že jméno je více než jen pouhým označením člověka. Zatímco však v češtině a mnoha dalších jazycích již nejsme mnohdy schopni za shlukem písmen vidět jeho lexikální význam, čínština tuto schopnost neztratila. Je to dáno především samotnou povahou čínského písma, kdy každý jednotlivý znak nese určitý lexikální význam a složením znaků do jmen tak přirozeně vnímáme také významovou stránku jména.

Tato vlastnost čínského jazyka a obrovské množství čínských znaků jednak dává rodičům při volbě vhodného jména téměř nekonečné možnosti, zároveň se však volba stává mnohem větší zodpovědností a na rodiče je kladen obrovský tlak, aby svým dětem vybrali co nejoriginálnější jméno, které zároveň bude vyhovovat všem aspektům, jež je nutno při výběru jména zohlednit. Tím základním pravidlem je vyjádřit ve jméně aspirace jeho nositele. Ty mohou být patrné na první pohled, avšak někdy je pravý význam jména znám pouze jeho nositeli či jeho nejbližším.

Jméno, které obdržíme při narození, doprovází většinu lidí po celý život a stává se tak součástí naší identity. Ve své práci jsem se pokusila trochu hlouběji proniknout do čínských jmen z grammatologického hlediska, kdy jsem se snažila analyzovat znaky využívající se v mužských osobních jménech. Jako korpus mi posloužila kniha 好名好运: 最新起名宝典 Hǎo míng hǎo yùn: zuì xīn qǐmíng bǎodiǎn *Dobré jméno, dobrý osud: Nejnovější příručka pro výběr jmen* (dále jen *Dobré jméno, dobrý osud*) od autora 李貌 Lǐ Mào, která obsahuje soupis 1068 doporučených chlapeckých jmen.

Má práce je rozdělena na dvě části. Teoretickou část tvoří nezbytný úvod do problematiky čínských znaků, přičemž jsem se snažila pouze stručně shrnout nejdůležitější pojmy v takové šíři, která je nezbytná pro porozumění praktické části. Druhou půlku teoretické části tvoří obecný úvod do problematiky čínských jmen a shrnutí aspektů, které je nutno při výběru jména vzít do úvahy.

Praktická část je pak rozdělena do čtyř podkapitol. Nejprve jsem si položila otázku, zda jsou znaky součástí sady běžně používaných znaků, či zda je zde patrná tendence využívat zřídka se vyskytující znaky. Jelikož čínské jméno by mělo být

originální a jedinečné a zároveň by nemělo obsahovat znaky, které budou okolí působit problémy s rozeznáním, čtením či zapamatováním, rodiče musí umět „vybalancovat“ tyto protichůdné nároky. Druhá část analýzy se zaměřila na samotnou strukturu znaků. Snažila jsem se zjistit, zda se využívají znaky s nižším či vyšším počtem tahů, než je obecný průměr. Tyto výsledky nám mohou napovědět něco o složitosti znaků. Ve třetí části jsem nejprve uvedla seznam 22 nejčastějších radikálů v korpusu a následně jsem se snažila zjistit, zda tyto radikály plní zároveň funkci sémantické složky. V poslední části jsem se pak analyzované znaky roztřídila do sémantických oblastí, a pokud se mi to podařilo dohledat, určila jsem také jejich možnou motivaci k použití ve jméně.

V první části teoretické práce věnující se čínskému znakovému písmu vycházím především z česky píšících autorů. Stručný a přehledný úvod do čínského znakového písma je obsažen v knize Ondřeje Kučery *Učebnice čínských znaků* (2005). Další přínosnou publikací zasahující do všech oblastí, kterými jsem se v dané části zabývala, pro mě byla kniha Lukáše Zádrapy *Čínské písmo* (2009). Co se týče kategorizace čínského znakového písma, nejpřehlednějšími a nejucelenějšími publikacemi pro mě byly knihy Davida Uhra *Hanská grammatologie* (2013) a Terezy Slaměnikové *Ideogramy v moderní čínštině* (2013). Další užitečnou publikací mi byla kniha Daniela Kanea *Knížka o čínštině* (2009), ze které čerpám převážnou část týkající se problematiky radikálů. Co se týče druhé části teoretické práce věnující se čínským jménům, v česky psané literatuře prakticky neexistuje žádný zdroj zabývající se tímto tématem. Stručný úvod do problematiky je nastíněn v článku Zdenky Heřmanové a Hany Třískové *Čínská jména v českém kontextu* (2003), avšak práce se nezaobírá znaky využívanými ve jménech, což bylo mým hlavním předmětem zkoumání. Proto v této části primárně vycházím z anglicky nebo čínsky psané literatury. Doufám, že má práce bude inspirací pro další sinology, které toto téma zaujme, a budou jej chtít detailněji rozvíjet dál.

1 ČÁST TEORETICKÁ

1.1 Čínské znakové písmo

1.1.1 Grafická podoba čínských znaků

Čínské znakové písmo se užívá v Číně od nejstarších dob až do současnosti, čínské znaky jsou pak jednotlivými grafickými symboly tohoto písma. (Uher, 2013: 39) Každý jednotlivý znak, byť sebekomplikovanější, se vepíše do čtvercového grafického pole jednotné velikosti. Totéž platí pro diakritická znaménka, kterým náleží stejně velký prostor jako jednotlivým znakům. (Kučera 2005: xii) Čínské znakové písmo je charakterizováno tříúrovňovou grafickou strukturou, jejíž nejmenší jednotkou je 笔画 bǐhuà „tah“, tahy se sdružují do 部件 bùjiàn „prvků“ a prvky se spojují do 汉字 hànzì „znaků“. (Kučera 2005: xii; Slaměňíková, 2013: 18–19)

V současnosti existují dvě sady čínského písma – 简体字 jiǎntǐzì „znaky zjednodušené“, které vznikly reformami čínského písma ve 20. století, a 繁体字 fántǐzì „znaky tradiční“, které jsou dodnes používány především na Tchaj-wanu.

1.1.1.1 Tahy v čínském znakovém písmu

Tah je základní a nejmenší grafickou jednotkou čínského znakového písma. Kučera (2005: xii) rozlišuje pět základních tahů: 点 diǎn „bodový tah“, 横 héng „vodorovný tah“, 竖 shù „svislý tah“, 撇 piě „levý tah“, 捺 nà „pravý tah“. V různých publikacích se však lze setkat s různými přístupy a udávaný počet základních tahů se může různit. Nejčastěji se však hovoří o pěti nebo šesti základních tazích. (Slaměňíková, 2013: 18) Každý tah musí být psán najednou a nelze jej nastavovat. (Zádrapa, 2009: 67) Vedle tahů základních existují ještě tahy odvozené. (Kučera 2005: xii) Jedná se o případy, kdy jednotlivé tahy, ačkoli začínají totožně jako základní tah, pokračují jiným způsobem a vznikají variace jako vodorovný tah s hákem, svislý tah dvakrát lomený s hákem, svislý tah lomený apod. (Zádrapa, 2009: 68–69)

Znak je tvořen minimálně jedním, maximálně pak 64 tahy. (Kučera 2005: xii) Zádrapa (2009: 70–71) se zmiňuje, že běžný čínský znak má nejčastěji 8–12 tahů. To se však týká znaků zjednodušených. Zatímco u nich průměrně připadá na jeden znak deset tahů, u znaku tradičních je to asi 16 tahů.

1.1.1.2 Prvky

Prvky představují základní strukturní jednotku čínských znaků. Obecně lze říci, že jsou tvořeny jednotlivými tahy, avšak Slaměnková (2013: 18–19) se zmiňuje, že existuje i omezené množství jednotahových prvků, např. svislý tah ve znaku 旧 jiù „starý“. Dále uvádí speciální případy, kdy se u znaků tvořených jedním prvkem, např. 口 kǒu „ústa“, stírá hranice mezi prvkem a znakem, a popisuje i unikátní případy, kde je tahem, prvkem i znakem stejná grafická jednotka (např. 一 yī „jedna“, 乙 yǐ „druhý“). Znaky jsou nejčastěji tvořeny dvěma, třemi, méně často pak jedním prvkem. (Kučera 2005: xii)

Znaky tvořené pouze jedním prvkem jsou nazývány 独体字 dútǐ zì „jednoduché“ (Slaměnková, 2013: 19). Mezi jednoduché znaky patří například 人 rén „člověk“, 女 nǚ „žena“, 山 shān „hora“, 心 xīn „srdce“, 木 mù „strom“, 水 shuǐ „voda“, 火 huǒ „ohně“ atd. (Kučera 2005: xiii) Jednoduché znaky jsou však v systému čínského znakového písma minoritní. (Uher, 2013: 43)

Znaky tvořené dvěma nebo více prvky se označují jako 合体字 hétǐ zì „složené“ (Slaměnková, 2013: 19) Mezi znaky složené patří například 课 kè „lekce“, 你 nǐ „ty“, 是 shì „být“, 她 tā „ona“, 有 yǒu „mít“ atd. (Kučera 2005: xiii) Některé složené znaky se vyznačují komplikovanou strukturou a mohou se postupně rozkládat na prvky v několika úrovních. (Slaměnková, 2013: 19)

1.1.2 Kategorizace čínského znakového písma

Tradiční kategorizace čínského znakového písma vychází z grammatologické studie 说文解字 *Shuōwén Jiězì Výklad významu základních a vysvětlení struktury složených znaků*, kterou sepsal hanský učenec 许慎 Xǔ Shèn. V současnosti existují také jiné kategorizace znaků, avšak ačkoliv od kompilace této knihy uběhlo téměř 2000 let, dodnes nebyla překonána.¹ (Slaměnková, 2013: 32) Xu Shen rozlišuje šest kategorií znaků, přičemž znaky základní dělí na 象形 xiàngxíng „piktogramy“ a 指事 zhǐshì „symboly“, znaky odvozené dělí na 会意 huìyì „ideogramy“ a 形声 xíngshēng „fonogramy“. Kromě toho ještě existují 假借 jiǎjiè „výpůjčky“ a 转注 zhuǎnzhù „variety“.

¹ Jiné kategorizace znaků uvádí např. Slaměnková (2013: 32–38)

1. Piktogramy

Piktogramy neboli znaky obrázkové označují konkrétní. (Uher, 2013: 42) Jedná se o „znaky, které ukazují na tvary.“ (Zádrapa, 2009: 45) Příkladem může být například 人 rén „člověk“ (nakročená lidská postava z profilu), 口 kǒu „ústa“ (schematicky zpodobněná otevřená ústa), 山 shān „hora“ (tři horské vrcholky), 井 jǐng „studna“ (studna při pohledu shora), 月 yuè „Měsíc“ (představující dorůstající srpek Měsíce), 田 tián „pole“ atd. (Uher, 2013: 42) Jelikož ve slovní zásobě jakéhokoli jazyka převažují abstrakta, je počet piktogramů omezený. (Slaměnková, 2013: 26)

2. Symboly

Jako symboly lze označit „znaky, které ukazují na jevy“. (Zádrapa, 2009: 47) Připojením další značky k piktogramu znázorňují jak konkrétní, tak abstrakta, například 一 yī „jedna“ (jeden vodorovný tah), 二 èr „dva“ (dva vodorovné tahy), 上 shàng „nahore“, 下 xià „dole“, 中 zhōng „střed“ (svislý tah ukazuje na střed objektu), 本 běn „kořen stromu“ (skládající se z determinativu 木 mù „strom“, v jehož dolní části je naznačeno, o jakou část stromu se jedná) apod. (Kučera, 2005: xiv, Uher, 2013: 42–43) Početně jsou symboly ještě méně frekventované než piktogramy. (Slaměnková, 2013: 27)

3. Ideogramy

Ideogramy, „znaky, které skládají významy“ (Zádrapa, 2009: 47), jsou tvořeny dvěma sémantickými složkami, tj. determinativy, jejichž významy se podílejí na vytváření významu celého znaku. (Slaměnková, 2013: 10) Patří zde například znak 从 cóng „následovat“, neboli 人 rén jeden „člověk“ kráčí za druhým, 公 gōng „veřejný“, složený z determinativů 八 „rozdělovat“ a 厶 „soukromý“, 明 míng „jasný“, skládající se z determinativů 日 „slunce“ a 月 „měsíc“ – oba kotouče na obloze jsou jasné, atd. (Kučera, 2005, xiv) Ideogramy jsou druhou nejproduktivnější kategorií čínského znakového písma. (Slaměnková, 2013: 10)

4. Fonogramy

„Znaky, které ztvárňují zvuk“ (Zádrapa, 2009: 51), neboli fonogramy, se skládají z významové složky a z fonetické složky, která se nazývá fonetikum. (Slaměnková, 2013: 29) Příkladem mohou být znaky 勇 yǒng „odvážný“ s determinativem 力 „síla“ a fonetikem 甬 yǒng, 远 yuǎn „vzdálený“ s determinativem 辶 „chodník“ a fonetikem 元 yuán, 拥 yōng „objímat“ s determinativem 手 „ruka“ a fonetickou složkou 用 yòng atd. (Kučera, 2005: xv) Fonogramy jsou nejproduktivnější složkou čínského znakového písma. (Slaměnková, 2013: 10)

5. Výpůjčky

Výpůjčky, „znaky, které jsou vypůjčeny“ (Zádrapa, 2009: 57), využívají již existujícího piktogramu, symbolu, ideogramu či fonogramu k zápisu znaku jiného významu pouze na základě jejich stejného nebo podobného znění. (Kučera, 2005: xv) Jedná se o slova, která původně neměla grafickou podobu nebo se psala příliš složitě a k jejich zápisu se tedy vypůjčil jiný, již existující znak. (Slaměnková, 2013: 31) Například 六 liù „šest“, původně piktogram pro „přístřešek“, který je dnes zapisován znakem 庐 lú, znak 七 qī „sedm“ byl původně symbolem „řezat“, což se dnes zapisuje 切 qiē, znak 八 bā „osm“ se původně používal pro slovo „rozdělit“, které je dnes zapisováno jako 分 fēn, znak 西 xī „západ“ byl původně piktogram „hnízdo“, pro něž se dnes používá znak 栖 qī apod. (Kučera, 2005: xv)

6. Variety

Interpretace variet je značně nejednotná. Zádrapa (2009: 58) název překládá jako „znaky, které se obratem vysvětlují“. V podstatě vznikají „proměnou grafiky části znaku svého synonyma, přičemž si ponechávají též determinativ a díky němu se pak znaky dělí o stejný význam“. (Uher, 2013: 124) Jako příklad se zde uvádí znaky 老 lǎo „starý“ a 考 kǎo „stařec“, které jsou si graficky, foneticky i významově podobné. Z toho pramení různé definice variet, kdy některé kladou důraz na grafickou podobu variet a jiné na jejich význam či výslovnost. Oba zmíněné znaky lze však zařadit do některé z výše uvedených kategorií a označení variety tak pouze popisuje vztah mezi nimi. (Slaměnková, 2013: 32)

Někdy není možné znak zařadit ani do jedné kategorie. Obvykle k tomu dochází z důvodu setření etymologie reformními zásahy do grafiky znaku. To se týká například znaků 了 liǎo „skončit“, 乃 nǎi „tedy“, 已 yǐ „už“, 也 yě „také“, 才 cái „teprve“, 丈 zhàng „manžel“, 瓦 wǎ „střešní taška“ atd. (Uher, 2013: 46)

1.1.3 Radikál

Termínem 部首 bùshǒu „radikál“ je označován grafický element, pod nímž je znak řazen ve slovníku a nemusí nutně souviset s významem znaku. (Kučera, 2005: xv) Je nutno jej odlišit od pojmu 形旁 xíngpáng „determinativ“, který je nutně spolunositelem významu znaku. Zatímco tedy radikál souvisí s lexikografií, determinativ je založen na grammatologických principech (Uher, 2013: 208) V mnoha publikacích chybně dochází k mísení těchto dvou termínů. Jelikož každý znak musí být ve slovníku zařazen pod nějakým radikálem, přirozeně každý znak musí nějaký radikál mít, ne každý znak však nutně musí mít determinativ. Ačkoli slovníkářská praxe od sebe tyto dva pojmy odtrhla, pokud je to možné, kryje se radikál se sémanticky motivovaným determinativem. (Zádrapa, 2009: 75) Sémantické složky se užívá ve dvou výše zmíněných tradičních kategoriích znaků – ideogramech a fonogramech.

Počet radikálů se v jednotlivých slovnících liší. *Výklad významu jednoduchých a rozbor struktury složených znaků* od Xu Shena jich uvádí 540² (Kane, 2009: 43), avšak nutno zmínit, že v jeho pojetí radikály splývaly s determinativy. (Zádrapa, 2009: 75) 康熙字典 Kāngxī Zidiǎn *Slovník Kangxi* vydaný roku 1716 zavedl jednodušší systém 214 radikálů, které byly uspořádány vzestupně podle počtu tahů od nejjednoduššího jednotahového radikálu 一 yī „vodorovný tah“ až po sedmnáctitahový radikál 龠 yuè „flétna“. (Kane, 2009: 43) Zjednodušení čínského písma se nevyhnulo ani radikálům, což přineslo do zavedeného systému určitý chaos. Tomuto tématu se blíže věnuje Kane (2009: 43–48), který situaci vysvětluje tím, že některé radikály zůstaly nezjednodušené v případě, že jsou samostatným znakem (např. 言 ve slově 语言 yǔyán „jazyk“), ale jsou zjednodušené, pokud jsou použity jako radikály (např. 讠 ve slově 说话 shuōhuà „mluvit“). Tvůrci jednotlivých slovníků pak řešili situaci různě a počet radikálů byl v každém slovníku jiný. Přestože v roce 1983 byl vydán oficiální seznam 201 radikálů 统一汉字部首表 Tǒngyī Hànzì bùshǒubiǎo *Sjednocený seznam*

² Více se k problematice vyjadřuje Uher (2013).

radikálů, který měl danou situaci vyřešit, většina slovníků vydaných po tomto datu na tento nově zavedený systém nereagovala. Teprve 5. vydání 现代汉语词典 Xiàndài Hànyǔ Cídiǎn *Slovníku moderní čínštiny* (dále jen XHC) z roku 2005 a 10. vydání 新华字典 Xīnhuá Zìdiǎn *Znakového slovníku Xinhua* z roku 2004 využívá tento nový sjednocený systém 201 radikálů. Nutno zmínit, že ačkoli je vyhledávání znaků podle radikálů tou nejpoužívanější formou, existují ještě další řazení znaků podle jiných kritérií, například podle výslovnosti či podle celkového počtu tahů.

Řada radikálů se ve znacích vyskytuje ve dvou nebo několika variantních podobách a užití té které variantní podoby je závislé na jeho pozici ve znaku. (Vochala 1975: 40) Příkladem může být radikálu 火 „oheň“, kdy ve znaku 灵 líng „duše“ se využívá plné podoby radikálu, zatímco ve znaku 点 diǎn „bod“ se užívá jeho variantní podoba 灬 .

1.2 Čínská jména

1.2.1 Úvod do problematiky čínských jmen

Čínské jméno je tvořeno dvěma složkami. Na prvním místě stojí 姓 xìng „příjmení“ a na druhém místě 名字 míngzì „osobní jméno“³. Užívá se tedy opačné pořadí než je tomu v češtině a u většiny jiných evropských jazyků, kde je zvykem nejdříve udávat své osobní jméno a pak až příjmení.

Zatímco v České republice existuje obrovské množství příjmení, v Číně je jejich počet omezený. Podle statistiky z roku 2007 se jich užívá asi 4700 (Heřmanová, 2013: 36), přičemž 87 % hanské populace se dělí pouze o sto nejčastějších příjmení (Dai, 2006: C1) a tři nejčastější příjmení 李 Lǐ, 王 Wáng a 张 Zhāng zabírají více jak 20 % (Gu, 2015: 2). Dalšími vysoce frekventovanými příjmeními jsou 刘 Liú, 陈 Chén, 杨 Yáng, 赵 Zhào a 周 Zhōu. (Heřmanová, 2013: 37) Absolutní většina čínských příjmení

³ U znaku 名 volím termín osobní jméno, ačkoliv je tento termín nepřesný a obecně zahrnuje jak rodné jméno, tak příjmení. V českém jazyce by bylo správnější použít termín rodné jméno či křestní jméno, avšak v čínském kontextu je termín křestní jméno nevyhovující z důvodu absence křesťanské tradice, která nás motivuje využívat tohoto termínu. Rodné jméno je pak lehce zaměnitelné s termínem rodové jméno, který odkazuje k příjmení, a také nemusí být dítěti přiděleno ihned po narození. Ačkoliv jsou k tomu rodiče povinni, často s registrací otálí. Více se k této problematice vyjadřuje Heřmanová v článku *Čínská jména v českém kontextu* (2013: 36).

je jednoslabičných, z více jak 500 příjmení uvedených v 百家姓 Bǎijiāxìng *Sto příjmení* jen 60 je dvouslabičných a méně než deset se používá dodnes, jedná se například o příjmení 欧阳 Ōuyáng, 司马 Sīmǎ, 司徒 Sītú, 诸葛 Zhūgě a 东方 Dōngfāng. (Dai, 2006: C1) Lidé se stejným příjmením spolu nemohli až do revoluce v roce 1911 uzavírat manželství a povolovalo se jen málo výjimek. (Eberhard, 2001: 103) Před založením ČLR ženy přejímaly po svatbě příjmení svého manžela a opouštěly tak svá rodná příjmení. Po založení ČLR stouplo postavení žen a jedním z „výdobytků“ bylo také právo si po svatbě ponechat své rodné příjmení. (Zhu, 2010: 228) Děti pak obvykle dědí příjmení po otci, méně často po matce. (Heřmanová, 2013: 37) Mnoho příjmení vzešlo z místa, kde lidé žili, nebo z jejich postavení ve společnosti. (Cao, 2002: 1)

Příjmení je většinou následováno jedním nebo dvěma znaky osobního jména. Jestliže je osobní jméno složeno z jednoho znaku, nazývá se 单名 dānmíng „jednoslabičné jméno“, pokud je složeno ze dvou znaků, označuje se pojmem 双名 shuāngmíng „dvouslabičné jméno“. (Zheng, 2010: 53) Poměr jednoslabičných a dvouslabičných jmen je do jisté míry ovlivněn dobou a aktuálními trendy, v současnosti jsou na vzestupu jednoslabičná jména.⁴ Co se týče osobních jmen, dochází zde k opačné situaci než u příjmení. Zatímco v České republice existuje seznam rodných jmen, ze kterého si rodiče pro své potomky vybírají co nejvhodnější jméno, v Číně žádný takový seznam neexistuje a rodiče tak teoreticky pro své dítě mohou vybrat jakýkoliv existující znak. Nadto se znaky mohou různě kombinovat u dvouslabičných jmen. Vzhledem ke specifičnosti čínského jazyka se však i v osobních jménech využívají jen určité znaky. Například statistika z roku 1982 uvádí seznam 10 nejčtetnějších znaků v mužských osobních jménech. Jedná se o znaky 明 míng „jasný“, 国 guó „země, stát“, 文 wén „kultura, jazyk“, 华 huá „skvělý, prosperující; Čína“, 德 dé „morální“, 建 jiàn „stavět“, 志 zhì „vůle, aspirace“, 永 yǒng „navždy“, 林 lín „les“, 成 chéng „dokončit, uspět“. (Zheng, 2010: 73) Všech deset znaků se mimochodem vyskytovalo i v mém korpusu.

Kromě osobního jména a příjmení existovala hlavně v minulosti celá řada dalších jmen. K těm nejdůležitějším patří neoficiální dětské jméno 小名 xiǎomíng „malé

⁴ Střídání preferencí ve využívání jednoslabičného či dvouslabičného jména v jednotlivých érách čínské historie je blíže uvedeno v článku Zheng Yangwena *From Live Righteously and Small Orchid to Construct China: A Systematic Enquiry into Chinese Naming Practices* (2010: 52–76).

jméno“ nebo také 乳名 rǔmíng „mléčné jméno“, které se dodnes používá v útlém věku v domácím prostředí. (Heřmanová, 2013: 37) Oproti západním jménům se čínská jména nemohou zdrobňovat, krátit nebo prodlužovat, aby rodič mohl projevit svou náklonnost a city. Řešením však může být využití jiného emočně zabarveného jména. Například baculaté děti se mohou nazývat 肥仔 Féizǎi „Tlust’oušek“ nebo 猪仔 Zhūzǎi „Prasátko“ místo osobního jména a ačkoli nesou negativní význam tloušťky, u dětí tato označení spíše konotují lásku a něhu. (Hei, 2005: 25) Jiným příkladem může být například jméno 小宝 Xiǎobǎo „Pokládek“ nebo 贝贝 Bèibèi „Mušlička“. (Heřmanová, 2013: 37) Tradičně pak Číňané mívali také 字 zì „dospělé jméno“, které se dávalo chlapcům při dosažení dospělosti a dívkám při svatbě. (Dai, 2006: C1) Toto jméno bylo jednoslabičné nebo dvouslabičné a bylo vybíráno především otcem tak, aby se k dítěti hodilo, odpovídalo jeho charakteru nebo vyjadřovalo otcovo přání týkající se budoucnosti potomka. (Eberhard, 2001: 104) Jméno 号 hào „pseudonym“ si člověk vybíral sám a mohlo obsahovat až čtyři znaky. (Dai, 2006: C1) Bylo používáno hlavně lidmi dobrého postavení (Dan, 2005: 1) a vybíráno podle osobnostních charakteristik, úspěchů, aspirací nebo jejich bydliště (Dai 2006: C1). V mnoha dvouslabičných jménech býval prvním znakem tzv. generační znak, který byl sdílen všemi členy jedné generace jedné nebo více příbuzných rodin. Tato tradice však postupně mizí s příchodem politiky jednoho dítěte, deletrvající módou využívat jednoslabičná jména (i tam lze ale generační znak vyjádřit pomocí stejného prvku ve znaku) a také změnou životního stylu Číňanů, kdy již rodina nebydlí tolik pospolu. (Dai, 2006: C1; Hei, 2005: 24) Lidé žijící v Hongkongu, na Tchaj-wanu a v zahraničí si někdy ke svému čínskému jménu přidávají ještě západní jméno. (Dai, 2006: C1)

1.2.2 Volba čínského jména

Čínské jméno nám může hodně prozradit o identitě, sociálním postavení, generaci a kulturním zázemí jeho nositele. (Hei, 2005: 23) Výběr správného jména je dosti složitý proces, při kterém je třeba zohlednit celou řadu faktorů. Někteří rodiče se dokonce uchylují k tomu, že vyhledávají specializované agentury, které jim s výběrem jména pomáhají. Tradičně však dítěti jméno vybírá otec a agentury jsou až druhou volbou. (Dan, 2005: 1)

Při volbě čínského jména bychom měli zohlednit několik požadavků. Zprvė by jméno **nemělo být bez významu**, neboť v takovém případě nositeli nepřinese žádné štěstí. (Hei, 2005: 23) Rodiče, kteří se snaží jméno potomka výslovností přiblížit jménům západním nebo jen hledají libozvučné jméno a neaspírují na žádný zvláštní význam, ignorují „sílu“ ukrytou v čínských jménech. Obecně se proto takové jednání nedoporučuje. Hei (2005: 26) se naopak zmiňuje o případech, kdy si někteří Číňané svá jména mění, aby do svého života přilákali ještě více štěstí a prosperity. Především hvězdy stříbrného plátna mnohdy naplno podlehnou tomuto trendu a svá jména si mění dokonce několikrát, aby si zajistili štěstí při získání role v nějakém filmu či seriálu.

Jméno, které dítě nosí, ho ovlivňuje, a proto by mělo obsahovat **dobré konotace**, přinášet mu v životě štěstí a ne mu v úspěchu bránit. (Hei, 2005: 24) Rodiče mohou pomocí jména vyjádřit aspirace dítěte nebo očekávání, od morálních kvalit až po světové úspěchy. (Zheng, 2010: 61) Podle knihy *Dobré jméno, dobrý osud* (2012: 44–45) se naděje, které rodiče vkládají do jmen svých potomků, dají rozdělit do šesti skupin.

První skupina vyjadřuje přání, aby dítě dosáhlo **morálních kvalit**. V tomto případě mohou rodiče vyjádřit svou preferenci určitých vlastností, ukázat obdiv těm, kteří jimi disponují, a zároveň vyjádřit přání, aby se jim dítě podobalo. Využívají se znaky jako 藹 āi „přátelský“, 仁 rén „dobrosrdečný, benevolentní“, 德 dé „morální“, 良 liáng „dobrý“, 义 yì „spravedlivý“, 诚 chéng „upřímný, opravdový“ a 直 zhí „upřímný, přímý“.

Druhá skupina nese přání **úspěšného studia**, hlubokých vědomostí, učenosti apod. Rodiče vidí štěstí dítěte ve studiu a následné úspěšné kariéře, a proto vybírají znaky vyzdvihující chytrost dítěte. Do této skupiny patří například znaky 颖 yǐng „chytrý, nadaný“, 明 míng „rozumět, moudrý“, 晓 xiǎo „vědět“, 学 xué „učit se“, 思 sī „myslet“, 悟 wù „uvědomovat si, chápat“, 文 wén „kultura, jazyk“, 书 shū „kniha“ a 勤 qín „pilný, snaživý“.

Každý rodič si přirozeně přeje, aby jeho dítě bylo **zdravé a krásné**. V případě, že chtějí toto přání vyjádřit ve jméně dítěte, vybírají znaky jako 健 jiàn „zdravý, silný“, 帅 shuài „pohledný“, 秀 xiù „elegantní, vytríbený“, 伟 wěi „majestátní, skvělý“, 松 sōng „borovice“, 山 shān „hora“, 石 shí „kámen“, 丽 lì „krásný“, 美 měi „nádherný“, 兰 lán „orchidej“.

Čtvrtá skupina obsahuje přání **bohatého života a profesního úspěchu**. Rodiče pak vybírají znaky jako 达 dá „dosáhnout“, 耀 yào „zářící, skvělý, slavný“, 兴 xìng „prosperovat, zvedat se“, 荣 róng „sláva, čest“, 华 huá „skvělý, prosperující“, 旺 wàng „prosperující“, 盈 yíng „nadbytek“, 丰 fēng „hojný“, 余 yú „nadbytek, zbytek“, 昌 chāng „prosperující, kvetoucí“, 盛 shèng „vzkvétající, prosperující“.

Rodiče, kteří svému dítěti přejí **život plný pohody, klidu a míru**, vybírají do jména například následující znaky: 安 ān „klidný“, 静 jìng „klidný, tichý“, 坦 tǎn „hladký“, 泰 tài „bezpečný, klidný“, 然 rán „(být) správný“, 宁 níng „pokojný“, 定 dìng „klidný, stabilní“ a 和 hé „harmonie“.

Poslední skupina vyjadřuje přání, aby dítě bylo úspěšné, snaživé, se silnou vůlí apod. Rodiče vybírají znaky vyjadřující **vnitřní sílu a odhodlání**. Tyto znaky se převážně objevují v chlapeckých jménech: 毅 yì „rezolutní, pevný“, 独 dú „nezávislý“, 刚 gāng „tvrdý, pevný“, 强 qiáng „silný“, 恒 héng „vytrvalý“, 坚 jiān „tvrdý“, 力 lì „síla“, 决 jué „rozhodnout“, 志 zhì „vůle, aspirace“ a 自 zì „sám“.

Zároveň však kniha upozorňuje na to, že ani výběr těchto znaků nezaručí, že se ve výsledku bude jednat o dobré jméno. Rodiče také nesmí zapomenout zohlednit příjmení dítěte a jejich vzájemný vztah a kompatibilitu.

Při výběru jména bychom měli zohlednit nejen význam znaků, ale také jejich **zvuk a strukturu**. To zahrnuje mnoho pravidel. Například znaky by při psaní měly být strukturálně vyvážené, neměly by se volit příliš neznámé znaky, které by způsobovaly obtíže při čtení a psaní, jméno by mělo být libozvučné, snadno vyslovitelné a zapamatovatelné, aby nedocházelo k jeho komolení. (Dan, 2005: 1) Současně by však mělo být **originální a výjimečné**, proto je třeba sladit tyto dva poněkud protichůdné požadavky. Mimoto je třeba si dát pozor na to, aby jméno neneslo špatný význam při vyslovení v kantonštině nebo v jiných dialektech čínštiny. (Hei, 2005: 23–24)

Často se volí jména odrážející vlastnosti daného **pohlaví**. Šířeji se tomuto tématu věnuje Zheng (2010: 69–72), který uvádí, že tento trend započal nejpozději za dob Konfucia (552–479 př. n. l.). Ten propagoval myšlenku mužské nadřazenosti a chlapcům se tedy dávala jména plná vznešených cílů, morálních kvalit, cti, moudrosti, odpovědnosti a síly, zatímco dívky dostávaly jména odrážející jejich očekávanou submisivní povahu. Byly pojmenovávány podle květin, zvířat, barev apod. s přídavnými

jmény jako počestná, tichá, poslušná, skromná, ctnostná a krásná. V maovském období se pak stíraly rozdíly mezi muži a ženami, což se projevilo také v ženských jménech a jejich defeminizaci. Post-maovská éra s sebou přinesla znovuoobnovení tradičních ženských jmen, avšak dlouhé období politiky jednoho dítěte, dnešní modernizace společnosti a také fakt, že rodiče i přes zrušení politiky jednoho dítěte obvykle více dětí mít nechtějí, znovu podporují tento defeminizační trend.

Důležitou součástí při výběru jména hraje také **kosmologie**. Zheng (2010: 64–65) uvádí dva nejdůležitější ukazatele. Jedním z nich je 生辰八字 *shēngchén bāzì* „osm znaků horoskopu“. Těchto osm znaků se formuje do čtyř párů, které značí rok, měsíc, den a hodinu narození v závislosti na lunárním kalendáři. Například roky jsou reprezentovány cyklem 12 zvířat: krysa, buvol, tygr, králík, drak, had, kůň, koza, opice, kohout, pes a prase, přičemž každé z nich nese různé vlastnosti a charakteristiky. Druhým a důležitějším ukazatelem je 五行 *wǔ xíng* „pět elementů“. Těchto pět elementů (金 *jīn* „kov“, 木 *mù* „dřevo“, 水 *shuǐ* „voda“, 火 *huǒ* „oheň“ a 地 *dì* „země“) funguje ve dvou cyklech: reproduktivní a destruktivní. Každý z nás je narozen pouze s některými prvky, ale je důležité, aby všechny elementy byly v rovnováze, což se dá zajistit jménem, které k nim odkazuje. V minulosti pojmenovávání podle kosmologie bylo nejlepším řešením pro obyčejné lidi, kteří chtěli svým dětem zajistit správný start do života, avšak i dnes stále mnoho rodičů nahlíží do příruček a lunárních kalendářů, které obsahují tyto informace, a snaží se tak najít pro své dítě hezké jméno, které zároveň splňuje všechny požadavky.

Povaha čínského jména dovoluje rodičům vhodným pojmenováním oslavovat památku historických osob či událostí, promítnout politické názory, přesvědčení, náboženství, podnitit zájem o nějakou činnost, kompenzovat biologický defekt, vyjádřit postavení dítěte v rodině, atd. (Zheng, 2010: 61) V období Kulturní revoluce (1966–1976) bylo hodně jmen ovlivněno **ideologií**. Dětem se dávala jména jako 过美 *Guòměi* „Předstihující krásou“ či „Předstihující Ameriku“, dodnes se však lze setkat se jmény jako 爱军 *Àijūn* „Milující armádu“ či 东红 *Dōnghóng* „Východ je rudý“. (Heřmanová, 2013: 38) Často nám tak jméno dítěte hodně napoví o člověku, který jméno vybíral, a o **sociálním a kulturním zázemí** dítěte. Čínská poezie, literatura, drama, historie obsahuje bohatou škálu slov, frází, znaků a příběhů, kterými se rodiče mohou inspirovat. V minulosti se vznešená jména a jména plná moci využívala v bohatších rodinách

a v rodinách vzdělanců. V chudších rodinách bylo pro rodiče důležitější, aby se jejich dítě vůbec dožilo dospělosti, než aby bylo obdařeno nějakými zvláštními kvalitami převyšující ostatní, a proto si často vypůjčovali jména z přírody a od zvířat. (Hei, 2005: 22)

Nezřídka se ve jménech objevují také znaky poukazující na region, využívají se celá jména či zkratky provincií, řek, hor a místních specialit. Dále se pak využívají jména zvířat, rostlin, jména odkazující k **přírodě**, počasí, prostředí a dalším objektům. (Zheng, 2010: 65–66) Jak již bylo řečeno, odkaz k přírodě se dříve využíval hlavně v chudších rodinách. Podle Heie (2005: 22) se tak v zásadě dělo ze dvou důvodů. Pojmenování dítěte podle zvířete nebo přírodního objektu zajistí, že dítě vyrostě přirozeným způsobem, zdravé a bez náchylnosti k nemocem. Druhým důvodem byla přirozená neznalost, která bránila výběru sofistikovanějších jmen. Tato jména dodnes odkazují především k místu, času nebo počasí při narození dítěte. (Dan, 2005:1) Každé zvíře či rostlina pak v sobě nese určitou vlastnost, které si rodiče váží a snaží se ji tak promítnout do jména dítěte. Znak 松 sōng „borovice“ například může odkazovat k přání pevného zdraví a dlouhého života, znak 兰 lán „orchidej“ se vyznačuje svou krásou a znak 虎 hũ „tygr“ je symbolem moci, síly, energie, odvahy a dalších ušlechtilých mužských vlastností.

2 ČÁST PRAKTICKÁ

Cílem této kapitoly je analyzovat znaky, které se využívají v mužských osobních jménech. Jako korpus mi posloužila kniha *Dobré jméno, dobrý osud*, která obsahuje soupis 1068 doporučených chlapeckých jmen. Jednalo se o dvouslabičná jména, tj. jména složená ze dvou znaků. Celkově tedy korpus obsahoval 2136 znaků. Po provedení frekvenční analýzy a odstranění duplicitních znaků se jejich počet snížil na 831. Lze si všimnout, že znaky se poměrně málo opakovaly, mnoho z nich se v korpusu objevilo pouze jednou, což nejspíše ukazuje na snahu autora obsáhnout v seznamu co nejvíce vhodných příkladů.

Následně jsem korpus zkoumala ze čtyř hledisek. Nejprve jsem provedla analýzu znaků podle 通用规范字表 *Tōngyòng Guīfàn Zì Biǎo Seznamu standardizovaných běžně užívaných znaků*. Poté jsem se zabývala otázkou, zda je patrná tendence využívat znaky s nižším počtem tahů, či zda se naopak využívají znaky složitější. Ve třetí části jsem se zaměřila na radikály: nejprve jsem uvedla seznam 22 nejfrekventovanějších radikálů a ty jsem následně analyzovala podle toho, zda ve znacích zároveň nesou sémantický význam. V poslední části jsem se snažila odpovědět na otázku, jakých sémantických oblastí se znaky nejčastěji dotýkají. V zájmu větší vypovídací hodnoty jsem se rozhodla do této analýzy zařadit pouze znaky vyskytující se v korpusu alespoň dvakrát, jednalo se tedy o analýzu 561 znaků.

2.1 Analýza podle *Seznamu standardizovaných běžně užívaných znaků*

V první fázi praktické části jsem zkoumala, zda jsou jména tvořena běžně se vyskytujícími znaky, či zda je zde patrná tendence využívat znaky méně frekventované. Při této analýze jsem se opírala o *Seznam standardizovaných běžně užívaných znaků*, který byl vydán Ministerstvem školství ČLR v roce 2013. Tato tabulka obsahuje 8105 zjednodušených znaků, které rozděluje do tří kategorií. První skupina obsahuje 3500 nejčastěji se vyskytujících znaků. Druhá skupina 3000 běžně užívaných znaků a třetí skupina 1605 zřídka se vyskytujících znaků, které nacházejí uplatnění především u toponym, antroponym, v technických termínech a v textech psaných klasickou čínštinou. (Slaměniková, 2016: 457)

Analýza ukázala, že 87,85 % znaků se vyskytuje v 1. skupině nejběžnějších znaků, 11,07 % znaků je zařazeno ve druhé skupině a pouze nepatrné množství 0,96 % znaků se řadí do skupiny nejméně četných. Jeden znak nebyl součástí žádné skupiny, tedy vůbec není součástí seznamu. Jednalo se o znak 勋 xūn „zásluha, medaile“, který zde byl uveden v tradiční podobě „勳“. Pokud bych analyzovala pouze skupinu 561 znaků vyskytujících se v korpusu více než jednou, náleželo 500 znaků do první skupiny, 57 do druhé skupiny a 4 do skupiny třetí. Ze zbylých 270 znaků, které se v korpusu objevily jen jednou, 230 znaků patřilo ke skupině první, 35 ke skupině druhé, 4 znaky ke skupině třetí a patřil zde také výše zmíněný nezařaditelný znak. Následující tabulka uvádí souhrnné absolutní a relativní počty znaků zařazených do jednotlivých kategorií. Zaokrouhluji na dvě desetinná místa.

Skupina	Absolutní četnost	Relativní četnost
1. skupina	730	87,85 %
2. skupina	92	11,07 %
3. skupina	8	0,96 %
Nezařazeno	1	0,12 %

Tabulka č. 1: Rozdělení znaků podle *Seznamu standardizovaných běžně užívaných znaků*

2.2 Analýza počtu tahů

V další části jsem provedla analýzu znaků z hlediska počtu tahů. U každého znaku jsem určila, z kolika tahů se skládá, a poté jsem výsledky porovnála se statistikou počtu tahů znakového inventáře v 汉字信息字典 *Hànzì Xìnxī Zìdiǎn Informačním slovníku čínských znaků* (dále jen *HXZ*). Je třeba připomenout, že porovnávané znakové inventáře mají různou velikost. Znakový inventář slovníku *HXZ* je tvořen 7 785 znaky, zatímco můj korpus obsahoval pouze 831 znaků, proto je nutné přistupovat ke zjištěným datům s určitou rezervou.

V mém znakovém inventáři se projevuje o něco silnější tendence využívat znaky s nižším počtem tahů. Podle statistiky ve slovníku *HXZ* je průměrný počet tahů 10,94, zatímco v mém korpusu je to 9,19. Nejfrekventovanějšími znaky ve slovníku *HXZ* jsou znaky s počtem devíti tahů, které zaujímají 10,92 %. V mém korpusu se nejčastěji objevovaly osmitahové znaky, zaujímaly 13,72 %. Tento rozdíl považuji za docela

nepatrný, při porovnání obou tabulek lze však celkově vyzorovat tendenci využívat ve jménech znaky s nižším počtem tahů. Více než polovina mého korpusu (57,16 %) je tvořena znaky s devíti a méně tahy. Co se týče znakového inventáře slovníku *HXZ*, devíti a méně tahy je tvořeno 38,37 % znaků, což je téměř 19% rozdíl. Tento fakt koresponduje s předchozí analýzou a se snahou nevyužívat ve jménech znaky, které budou příliš složité na psaní, tedy znaky tvořené velkým počtem tahů.

Rozdíly mezi oběma znakovými inventáři lze vyčíst z následující tabulky. Údaje jsou uvedeny v procentech, zaokrouhleny na dvě desetinná místa. Znaky čítající nad 18 tahů jsem zahrnula do jedné kategorie. Pro zajímavost uvedu, že největší počet tahů, který se v mém korpusu vyskytoval, byl 24 u znaku 壘 chù „rovný, přímý“, ve slovníku *HXZ* to je pak 36.

Počet tahů	Relativní četnost (jména)	Znakový inventář slovníku <i>HXZ</i> ⁵
1	0,00	0,04
2	0,48	0,28
3	2,29	0,82
4	4,45	1,79
5	6,14	2,66
6	10,23	4,65
7	8,66	7,50
8	13,72	9,71
9	11,19	10,92
10	10,11	10,62
11	7,58	10,56
12	8,54	9,81
13	6,62	8,04
14	3,37	6,06
15	2,29	4,89
16	2,41	4,02
17	0,84	2,81
18 a více	1,08	4,80

Tabulka č. 2: Porovnání procentuálních hodnot počtu tahů se slovníkem *HXZ*

⁵ Procentuální hodnoty převzaty z tabulky na str. 994 ve slovníku *HXZ*

2.3 Analýza radikálů

2.3.1 Analýza nejfrekventovanějších radikálů

V korpusu 831 znaku se vyskytlo 148 různých radikálů, přičemž nejčastějším radikálem byla 水 „voda“ s celkem 55 výskyty. Na druhém a třetím místě pak následoval radikál 人 „člověk“ s 49 výskyty a radikál 木 „strom“ se 34 výskyty. Více než polovina všech znaků (50,55 %) je tvořena pouze 18 nejčastějšími radikály.

Tabulku jsem následně porovnávala s rejstříkem radikálů a odhadovaným počtem znaků s těmito radikály ve slovníku *XHC* (2002: 14–60). Je zřejmé, že seznam více méně obsahuje radikály, pod které obecně spadá největší množství znaků, vyskytlo se však i několik zajímavých výjimek.

Radikál 日 „slunce“ byl v mém korpusu 4. nejčastějším radikálem a vyskytoval se častěji než například radikály 艹 „tráva“, 心 „srdce“, 口 „ústa“, 手 „ruka“ a mnoho dalších, pod které spadá výrazně větší počet znaků. To se projevuje také v sémantické analýze, kde je patrná tendence využívat znaky s motivem světla, slunečních paprsků, východu slunce apod., v nichž se tento radikál často vyskytuje. Radikál 火 „oheň“ byl v mém korpusu na šestém místě, což je opět mnohem vyšší pozice, než jakou zaujímá ve slovníku *XHC*. Tento radikál je také často využíván u znaků symbolizující záři, jas apod. Druhým nejčastějším radikálem v mé analýze byl radikál 人 „člověk“, což odpovídá charakteru korpusu, který často odrážel určité lidské vlastnosti nebo činnosti spojené s lidmi, u kterých daný radikál často figuruje. Výrazný rozdíl jsem vypožorovala také u radikálů 宀 „střecha“ a 贝 „škeble“. Oba radikály se objevují u znaků spojených s bohatstvím, a zatímco v mém korpusu se vešly do první patnáctky nejfrekventovanějších radikálů, podle slovníku *XHC* se vyskytují až za první třicítkou častějších radikálů. Markantní rozdíl vidíme také u radikálů 力 „síla“ a 十 „deset“. Radikál 力 „síla“ je poměrně málo častým radikálem, avšak v mém korpusu byl na 20. místě. Totéž platí pro radikál 十 „deset“, který se podle následující analýzy často objevuje u znaků vyjadřujících velké množství.

V následující tabulce je uveden seznam radikálů, absolutní, relativní a kumulativní četnost tak, jak bylo zjištěno v mé analýze. Zaokrouhluji na dvě desetinná místa. V závorkách uvádím případné grafické varianty daného radikálu.

	Radikál	Význam	Absolutní četnost	Relativní četnost	Kumulativní četnost
1.	水 (氵)	voda	55	6,62	6,62
2.	人 (亻)	člověk	49	5,90	12,52
3.	木	strom	34	4,09	16,61
4.	日	slunce	30	3,61	20,22
5.	艹	tráva	28	3,37	23,59
6.	火 (灬)	oheň	25	3,01	26,6
7.	心 (忄)	srdce	24	2,89	29,49
8.	口	ústa	21	2,53	32,02
9.	金 (钅)	kov	20	2,41	34,43
10.	宀	střecha	19	2,29	36,72
11.	王 (玉)	král/nefrit	19	2,29	39,01
12.	辶	chodník	17	2,05	41,06
13.	月	měsíc/maso	16	1,93	42,99
14.	糸 (纟)	hedvábí	14	1,68	44,67
15.	贝 (貝)	škeble	13	1,56	46,23
16.	土	země	13	1,56	47,79
17.	手 (扌)	ruka	12	1,44	49,23
18.	一	vodorovný tah	11	1,32	50,55
19.	山	hora	10	1,20	51,75
20.	力	síla	10	1,20	52,95
21.	十	deset	10	1,20	54,15
22.	言 (讠)	slovo	10	1,20	55,35

Tabulka č. 3: Seznam nejčastěji se vyskytujících radikálů

2.3.2 Analýza radikálů z hlediska odkazování k sémantickému významu znaku

Primární funkcí radikálů je třídění znaků, abychom je byli schopni lépe vyhledat ve slovnících, a nemusí proto vždy souviset s významem znaku. V následující analýze jsem se snažila zjistit, zda daný radikál zároveň funguje jako ukazatel významu znaku.

Analýza se opírá o popis sémantického profilu složek ve slovnících 汉字形义分析字典 *Hànzì Xíng Yì Fēnxi Zìdiǎn Analytický slovník grafiky a významu znaků*, 快速识字字典 *Kuàisù Shí Zì Zìdiǎn Čínské znaky: snadno a rychle* a disertační práci Terezy Slaměnikové *Synchronní model tradiční kategorizace čínského znakového písma*.

Nejprve jsem vyhledala všechny znaky, které obsahovaly daný radikál. Zabývala jsem se pouze 22 nejčastěji se vyskytujícími radikály, které byly uvedeny v předchozí analýze, přičemž jsem vyloučila radikál 一 „vodorovný tah“. Ten je ryze formální a najdeme pod ním znaky, u nichž není patrná žádná jasná vnitřní stavba (Zádrapa, 2009: 75), a proto byl pro mou analýzu naprosto nevyhovující. Poté jsem vyřadila všechny znaky postrádající sémantickou motivovanost se zkoumaným radikálem. Jsem si vědoma toho, že znak často sám o sobě nese více významů, snažila jsem se proto vzít v úvahu všechny dnešní možné významy znaku a ty při analýze zohlednit. Uvedla jsem význam nejvíce korespondující se zkoumaným radikálem. Protože není vždy v mé moci jednoznačně určit, který význam znaku je při výběru jména uvažován, nezohledňovala jsem v této analýze pouze významy vhodné pro mužská jména. Tímto aspektem jsem se zabývala až v následující kapitole. Analýza by měla ukázat, zda je možné z dnešního vnímání znaku najít souvislost mezi radikálem a významem znaku a pokud ano, jestli mají tyto znaky nějaký společný sémantický okruh.

U ideogramů někdy nemusí být souvislost na první pohled patrná, v takovém případě jsem u nich uvedla spojitost mezi jednotlivými složkami znaku. Opírala jsem se při tom o knihu *Ideogramy v moderní čínštině* od Terezy Slaměnikové.

2.3.2.1 Radikál 水 „voda“

Radikál 水 „voda“ se v korpusu objevil celkem u 55 znaků. V 50 případech zároveň fungoval jako sémantická složka, jednalo se tedy o 90,91 % všech případů. Lze vypořadovat, že znaky, ve kterých radikál odkazuje k sémantickému významu, se soustředí okolo několika témat.

První skupinou jsou znaky odkazující k **zdrojům povrchové vody**: 洋 yáng „oceán“, 湖 hú „jezero“, 海 hǎi „moře, oceán“, 河 hé „řeka“, 渊 yuān „hluboká voda, tůň“, 江 jiāng „řeka“, 汜 sì „vedlejší rameno řeky“, 池 chí „rybník“, 泽 zé „rybník“ a řadím zde i přímé označení 水 shuǐ „voda“ a 源 yuán „zdroj, pramen (řeky)“. Několik z nich neslo **vlastní jména řek**: 湘 Xiāng „Xiang – zkr. řeky v provincii Hunan, zkr. pro provincii Hunan“, 涪 Fú „Fu – řeka v provincii Sichuan“, 渭 Wèi „Wei – řeka v provincii Shanxi“, 漳 Zhāng „Zhang – řeka v provincii Henan“.

Další skupina znaků se vztahuje k **pohybům a projevům vody**: 滕 téng „tryskající voda vzhůru“, 流 liú „téci, plynout“, 漂 piāo „plout, být unášen“, 涛 tāo „velká vlna“, 波 bō „vlna“, 澜 lán „vlny“, 汐 xī „noční odliv, noční příliv“, 汇 huì „sbíhat se (řeka)“, 沁 qìn „prosakovat“, 涣 huàn „rozpustit se“, 滔 tāo „zaplavovat“, 潇 xiāo „zvuk deště; hluboká a čistá voda“, 浪 làng „vlna“, 沫 mò „pěna“, 湃 pài „zvuk vln“, 潮 cháo „příliv, odliv, proud; vlhkost“, 润 rùn „vláha, navlhčit“.

Znaky se často také soustředí kolem **kvalitativních vlastností vody**, z nichž nejdůležitější je čistota a průsvitnost. Ve jménech tato vlastnost vody nejspíše odráží upřímnost a dobré morální vlastnosti člověka: 澄 chéng „čistý, transparentní“, 淳 chún „upřímný, ryzí“, 沧 cāng „modrozelený, azurový“, 清 qīng „čistý, ryzí“, 泓 hóng „čistý, hluboký“.

Další skupiny tvoří znaky pro **části zemského povrchu, které jsou vodou omývány**: 洲 zhōu „kontinent, souš“, 滨 bīn „břeh, pobřeží“. Pět znaků souviselo s **činnostmi lidí**: 沐 mù „umývat (se)“, 渔 yú „rybařit, rybář“, 泳 yǒng „plavat“, 游 yóu „plavat, plout“, 混 hùn „zamíchat“ a voda byla často užita také u znaků odkazující k **hojnosti a prosperitě**: 满 mǎn „plný“, 沛 pèi „plný, hojný“, 添 tiān „zvětšit, přidat“, 溢 yì „přetékat, plný“.

Na pomezí stojí znak 永 yǒng „navždy“, který odráží další vlastnost vody, a to její kontinuitu, a znak 涵 hán „obsahovat, skrývat“. Znak 涵 hán „obsahovat, skrývat“ se skládá ze složek „voda“ a „toulelec“, což se dá interpretovat jako „toulelec něco skrývá“, „voda obsažená v touleci“. (Slaměnková, 2013: 118) Je zde tedy možné najít určitou souvislost s vodou, je již však poněkud oslabena.

2.3.2.2 Radikál 人 „člověk“

Radikál 人 „člověk“ s celkovým počtem 49 znaků byl 2. nejčastěji využívaným radikálem. U 41 znaků zároveň nesl sémantický význam (83,67 % všech případů). Znaky často odrážely různé **vlastnosti lidí**: 俊 jùn „chytrý, talentovaný; dobrého vzezření“, 伟 wěi „majestátní, skvělý“, 信 xìn „upřímný, sebevědomý“, 佳 jiā „krásný, dobrý“, 健 jiàn „zdravý, silný“, 俐 lì „chytrý“, 仁 rén „dobrosrdečný, benevolentní“, 俭 jiǎn „hospodárný, spořivý“ a 仙 xiān „nesmrtelný“.

Velká část znaků souvisela s **činnostmi, které lidé vykonávají**: 倡 chàng „vést, vůdce“, 任 rèn „pověřit, jmenovat (do funkce)“, 佩 pèi „respektovat, obdivovat“, 付 fù „platit, předat“, 修 xiū „opravovat, kultivovat, studovat“, 保 bǎo „chránit“, 仰 yǎng „obdivovat, vzhlízet“, 倚 yǐ „záviset (na)“, 俯 fǔ „sklonit hlavu“, 储 chǔ „šetřit, skladovat; dědic“, 佑 yòu „pomáhat, chránit“, 传 chuán „předávat, šířit“, 依 yī „záviset (na); poslouchat (někoho)“, 介 jiè „představovat; (ležet) mezi“.

Sedm znaků odráželo vztahy mezi lidmi nebo jinak odkazovalo k **většímu počtu osob**: 会 huì „schůzka“, 从 cóng „následovník“, 伦 lún „vztahy mezi lidmi“, 伙 huǒ „druh, skupina“, 伴 bàn „společník“, 俩 liǎ „dva, oba“, 众 zhòng „dav“, 代 dài „éra, generace“.

Další skupina znaků přímo pojmenovávala **druhy osob**: 信 guān „pastýř“, 仆 pú „sluha“, 侨 qiáo „emigrant“, 佛 fó „Buddha“, 儒 rú „konfucianismus, učenec“, 伯 bó „nejstarší syn“. Objevily se zde také dva znaky užívané spíše v **příjmeních osob**: 佟 tóng „příjmení Tong“, 仲 zhòng „příjmení Zhong; druhý z bratrů“.

2.3.2.3 Radikál 木 „strom“

Radikál 木 „strom“ se objevil u 34 znaků a u 27 (79,41 %) z nich fungoval jako nositel významu. Největší část znaků zastupovala **názvy stromů či keřů**: 枫 fēng „javor“, 槐 huái „jerlín japonský“, 棠 táng „hrušeň břízolistá; druh jabloně“, 桂 guì „skořicovník čínský“, 梨 lí „hruška“, 松 sōng „borovice“, 楠 nán „Machilus nanmu“, 杜 dù „hrušeň břízolistá“, 栎 luó „svitel latnatý“, 桓 huán „mýdelník“, 桦 huà „bříza“, 棉 mián „bavlna“.

Druhou nejpočetnější skupinou byly znaky označující **výrobky ze dřeva**: 柱 zhù „pilíř, sloup“, 梁 liáng „most, trám“, 材 cái „materiál“, 樵 qiáo „palivové dříví“, 栋 dòng „hřebenová tyč“, 楼 lóu „budova s více než dvěma poschodími“, 棋 qí „šachy“, 桥 qiáo „most“.

Dále se zde nacházela přímá **označení stromů nebo skupiny stromů**: 森 sēn „les“, 林 lín „les“, 木 mù „strom“, 树 shù „strom“. Poslední skupinou byly znaky označující jednotlivé **části stromu**: 枝 zhī „větev stromu“, 本 běn „kořen“ a 标 biāo „vrcholek stromu“.

2.3.2.4 Radikál 日 „slunce“

Radikál 日 „slunce“ se objevil ve 30 znacích. Z toho ve 28 případech (93,33 %) fungoval jako sémantická složka znaku. Nejčastěji se vyskytoval u znaků souvisejících s **ránem a světlem**, jedná se o celou polovinu znaků: 晨 chén „rozbřesk“, 昱 yù „sluneční světlo“, 曦 xī „ranní paprsky“, 昕 xīn „úsvit“, 晖 huī „sluneční světlo, jasný“, 晔 yè „jasný“, 景 jǐng „jasný, scenérie“, 曙 shǔ „rozbřesk“, 显 xiǎn „jasný, zřejmý“, 旭 xù „vycházející slunce“, 映 yìng „zářit, odrážet světlo“, 明 míng „jasný“, 昃 zè „dlouhý den“, 早 zǎo „ráno“.

Další vlastností slunce je kromě světla také **teplo** a s tím související **sucho**, radikál se tedy objevil i u znaků nesoucích tento význam: 晾 liàng „suchý, sušit na slunci“, 暖 nuǎn „teplý“, 晞 xī „suchý, sušit na slunci“.

U ostatních skupin je sémantické pouto mezi radikálem a významem znaku trochu oslabeno, přesto je zde možné nalézt souvislost mezi sluncem a významem daného znaku. Jelikož pomocí slunce dokážeme měřit čas, lze vidět souvislost daného radikálu s **časem**: 昔 xī „dříve, minulost“, 时 shí „čas“, 春 chūn „jaro, vitalita“, 旬 xún „perioda (deseti let, dnů)“. Slunce je také vnímáno jako symbol **prosperity**, tento obraz je využit ve znacích 旺 wàng „prosperující“ a 昌 chāng „prosperující, kvetoucí“. **Pohyb vzhůru** je také využit ve znaku 昂 áng „zvednout, vysoko“, slunce se každé ráno na obzoru zvedá výš a výš.

Poslední tři znaky nebylo možno zařadit do žádné kategorie, avšak i u nich je souvislost se sluncem na první pohled hned viditelná. Jedná se o znak 昊 hào „široký

a bez hranic; obloha“, 星 xīng „hvězda“ a znak 昧 mèi „tmavý“, který pro vyjádření svého významu využívá „popření slunce“.

2.3.2.5 Radikál 艹 „tráva“

28 znaků v korpusu obsahovalo radikál 艹 „tráva“. Ve dvaceti případech (71,43 %) bylo možné vypořádat jasnou souvislost mezi dnešním významem znaku a tímto radikálem. Největší část znaků nesla **přímá označení rostlin**: 菁 jīng „pórek“, 茗 míng „čajovník čínský“, 菘 sōng „brukev čínská“, 蒲 pú „jednoděložné rostliny jako rákosí, orobinec“, 艾 ài „pelyněk Argyûv“, 芹 qín „celer“, 葛 gé „puerarie laločnatá“, 莱 lái „merlík bílý“, 荷 hé „lotos“, 荔 lì „liči“, 荐 jiàn „tráva“, 菊 jú „chryzantéma“. Znakem 节 jié „kolínko (stébla)“ je pak přímo označována část rostliny. Přímá souvislost je viditelná také u znaků: 蔓 màn „popínavá rostlina, úponky, brukve“ a 茁 zhuó „živý, klíčit“.

Určitou souvislost s trávou lze vidět také u znaků označující **hojnost, bujnost**: 苞 bāo „pupen; bujný“, 菲 fēi „bohatá vůně; bujný“, 茂 mào „bujný, hojný“, 荣 róng „hojný“. Kvalitativní vlastností trávy je však také její tenkost a **slabost**, této vlastnosti je využito u znaku 薄 bó „slabý“.

2.3.2.6 Radikál 火 „oheň“

Radikál 火 „oheň“ se objevoval u 25 znaků. U 23 (92 %) z nich byla patrná jasná souvislost s významem znaku. Oheň je nositelem světla a tepla, a proto se tento aspekt objevoval u většiny znaků. Mezi znaky nesoucí význam **světla, záře** jsem zařadila následující znaky: 灿 càn „oslňivý, zářící, 焕 huàn „zářící, třpytivý“, 照 zhào „svítit“, 熙 xī „jasný“, 熹 xī „jasný, úsvit“, 烨 yè „jasný, sluneční světlo“, 炳 bǐng „jasný“, 熊 xióng „zářivý“, 煌 huáng „jasný, zářivý“.

Motiv **tepla** je patrný u následující skupiny znaků: 灶 zào „sporák, varná deska“, 炼 liàn „tavit“, 炎 yán „plamen, planout“, 焙 bèi „pomalu péct nad slabým ohněm“, 焯 chāo „spařit, vařit zeleninu na kratičký čas“, 煦 xù „příjemně teplý; jemný, hodný“, 火 huǒ „oheň“, 燃 rán „hořet“, 灼 zhuó „hořet“, 烽 fēng „signální oheň“, 焱 yàn „plamen“. Další vlastností ohně, plamene, je jeho **energičnost a síla**: 燊 shēn „energický“, 烈 liè „silný, prudký“ a 灵 líng „efektivní, rychlý“.

2.3.2.7 Radikál 心 „srdce“

Radikál 心 „srdce“ se v korpusu objevil u 24 znaků. U 22 (91,67 %) znaků jsem byla schopna vysledovat významovou souvislost s tímto radikálem. Jednalo se o znaky označující **dobré morální vlastnosti**: 忠 zhōng „věrný“, 惠 huì „laskavost“, 慈 cí „dobrý, laskavý“, 恩 ēn „dobrotivost“, 悦 yuè „spokojený, potěšený“, 惇 dūn „upřímný, dobrosrdečný“.

Další znaky pak souvisely s **láskou a myslí**: 恋 liàn „milovat“, 思 sī „myslet“, 意 yì „myšlenka, názor“, 愿 yuàn „přání; upřímný“, 志 zhì „vůle, aspirace“, 想 xiǎng „myslet“, 心 xīn „srdce“, 悌 tì „milovat a respektovat starší bratry“, 怀 huái „tesknit (po); srdce, mysl“, 悟 wù „rozumět, uvědomovat si“, 懂 dǒng „rozumět“, 念 niàn „myslet (na), vzpomínat (na)“.

Poslední čtyři znaky nebylo možné zařadit ani do jedné z kategorií. Jedná se o znaky označující nějaký **stav**: 恒 héng „vytrvalý“, 慎 shèn „být opatrný“, 悠 yōu „bezstarostně“ a znak související s pokorou: 愚 yú „skromné označení sebe sama“.

2.3.2.8 Radikál 口 „ústa“

U radikálu 口 „ústa“ bylo poměrně obtížné rozhodnout, zda funguje zároveň jako determinativ. V korpusu se objevilo celkem 21 znaků nesoucích tento radikál a určitou souvislost jsem byla schopna vypořádat u 10 z nich (47,62 % všech případů). Radikál byl jasným významovým prvkem u třech znaků souvisejících se **zvukem**: 吟 yín „zpívat (starověké básně), recitovat“, 咏 yǒng „přednášet, recitovat“, 哗 huā „hluk“. Znak 喜 xǐ „radovat se“ přímo neoznačuje zvuk, ale je spojen s projevy emocí, smíchem apod. Zbýlých šest znaků bylo ideogramy, uvádím proto souvislost jednotlivých složek s významem znaku. Jednalo se o znaky: 哲 zhé „moudrý, prozíravý, filozofie“, 古 gǔ „starý, staré časy (odkaz na starověkou Čínu do pol. 19. století)“, 吉 jí „štěstí“, 名 míng „jméno“, 君 jūn „monarcha, vládce“, 启 qǐ „probuzený, otevřený, ozářený“.

Znak 哲 zhé „moudrý, prozíravý; filozofie“ je složen ze složek „zlomit“ a „ústa“. Význam se dá vyložit jako „ústy rozlomit, vyřešit“. (Slaměnková, 2013: 136) I bez tohoto vysvětlení je možné vnímat ústa jako prostředek, kterým se může moudrý člověk vyjadřovat a filozofii jako vědu úzce související s bohatým vyjadřováním svých

myšlenek a názorů. Znak 古 gǔ „starý, staré časy“ je ideogramem složeným ze dvou složek, v horní části se nachází složka 十 „deset“ a ve spodní části složka 口 „ústa“. Složka „deset“ se využívá pro označení větší skupiny osob a význam se tak dá vysvětlit jako „to, co bylo tradováno už mnoha ústy“. (Slaměniková, 2013: 118) Znak 吉 jí „štěstí“ je ideogramem složeným z horní složky „učenec“ a spodní složky „ústa“. Použití těchto složek z hlediska významu znaku se dá vyložit jako „učencova slova přinášejí štěstí“. (Slaměniková, 2013: 119) Znak 名 míng „jméno“ je ideogramem složeným z horní složky „večer“ a dolní složky „slovo“, spojitost mezi těmito složkami lze najít ve výkladu, že aby se dva lidé v noci poznali, musí vyslovit své jméno. (Slaměniková, 2013: 124) Znak 君 jūn „monarcha, vládce“ je rovněž ideogramem složeným z horní složky „úředník“ a dolní složky „ústa“. Monarcha vládne pomocí rozkazů a nařízení, dá se to tedy vyložit jako „ten, kdo má moc vydávat rozkazy“. (Slaměniková, 2013: 121) Znak 启 qǐ „probuzený, otevřený, ozářený“ je složen ze složek „dveře“ a „ústa“, vysvětlením je „dveře se otevírají stejně jako ústa“. (Slaměniková, 2013: 126)

2.3.2.9 Radikál 金 „kov“

Radikál 金 jīn „kov“ se v korpusu vyskytoval celkem dvacetkrát. U 18 znaků (90 %) bylo možné najít spojitost s významem znaku. Největší skupinu tvořily znaky označující **kovové předměty, zvuky kovu** (cinkot, zvonit) nebo znaky **jinak úzce související s kovem**. Lze zde na první pohled vidět souvislost s tímto radikálem: 键 jiàn „klíč, tlačítko“, 钱 qián „peníze“, 锡 xī „cín“, 银 yín „stříbro“, 铎 duó „velký starověký zvon“, 镕 róng „odlévat, tavit“, 金 jīn „zlato“, 釜 fǔ „kotlík“, 銮 luán „zvonečky na císařském kočáře“, 镗 qiāng „cinkot, zvonit“, 铮 zhēng „zvuk cinkání kovu“, 铿 kēng „cinkot kovu“, 镜 jìng „zrcadlo“.

Brokát je hedvábná tkanina protkávaná zlatem. Znak 锦 jǐn „brokát“ je proto složen z levé složky „kov“ a pravé složky „surové hedvábí“. (Slaměniková, 2013: 120) Zlato je také symbolem bohatství, tohoto významu je využito u znaku 鑫 xīn, který je přímo využíván ve jménech lidí, obchodů, jako „symbol prosperity“. Další vlastností kovu je velká hmotnost, využívá se proto ve znaku 钧 jūn, který funguje jako „jednotka váhy odpovídající 30 jinům (15 kg)“. Ostrých hran, které u nás kov evokuje, se využívá

ve znaku 锐 ruì „ostrý, rychlý“. U znaku 铭 míng „vepsat, vyrýt“, je pak kov materiálem, do něhož je něco vyryto.

2.3.2.10 Radikál 宀 „střecha“

Radikál 宀 „střecha“ se v mém korpusu objevil u 19 znaků, u 13 z nich fungoval jako nositel významu (68,42 % všech případů). Radikál střecha se využíval u znaků souvisejících s **bohatstvím** – „něco, co si schováváme pod střechem, co ochraňujeme“: 宝 bǎo „poklad, vzácný“, 富 fù „bohatý“. Obdobně nám střecha evokuje **domov**, něco, co milujeme: 家 jiā „rodina, domov“, 宗 zōng „rodová svatyně, předek“, 宠 chǒng „hýčkat“, 宾 bīn „host“, dále **pocit bezpečí**: 安 ān „klidný“, 宁 níng „pokojný“, 守 shǒu „zachovávat, chránit“ anebo **ohraničuje nějaký prostor**, něco zastřešuje: 宇 yǔ „rozsáhlý, kosmický“, 宏 hóng „ohromný, rozsáhlý“, 宙 zhòu „vesmír, kosmos“, 容 róng „pojmout“.

2.3.2.11 Radikál 王 „král/nefrit“

Radikál 王 „král/nefrit“ se vyskytoval v 19 znacích, v 16 znacích nesl sémantický význam (84,21 % všech případů). Radikál vždy souvisel s **nefritem** nebo s **jiným drahým kamenem**, případně s **předmětem, který mu je svou strukturou podobný** nebo s **činností spojenou s kameny**: 珍 zhēn „poklad, vzácný“, 琰 yǎn „drahokam, třpyt drahokamů“, 琪 qí „druh jadeitu“, 璨 càn „druh jadeitu, lesk drahokamů“, 琛 chēn „poklad, drahokam“, 琮 cóng „osmiúhelníkový jadeit s otvorem uprostřed“, 珩 héng „vrchní drahokam za opaskem nošený aristokraty a vrchními úředníky ve starověké Číně“, 珂 kē „kámen podobný jadeitu“, 瑁 mào „jadeit (drobný)“, 珪 guī „jadeitový stůl“, 玉 yù „jadeit“, 琅 láng „drahý kámen“, 琢 zhuó „sekat (drahé kameny)“, 珑 lóng „cinkání drahých kamenů“, 瑰 guī „polodrahokam“, 玻 bō „sklo“.

2.3.2.12 Radikál 辶 „chodník“

17 znaků obsahovalo radikál 辶 „chodník“, ve 13 z nich bylo možné najít souvislost s radikálem (76,47 %). Radikál se využíval u znaků souvisejících s **cestou**, **dálkou**: 道 dào „cesta“, 进 jìn „pokrok, jít vpřed“, 边 biān „okraj, hranice“, 达 dá

„dosáhnout, dorazit“, 迢 tiáo „daleko, vzdálený“, 远 yuǎn „daleko“, 遥 yáo „vzdálený“, 迈 mài „udělat velký krok, míle“, 遨 áo „cestovat“. Dále pak odrážel jiný význam chodníku/cestičky, a to motiv **spojení**, spojování: 近 jìn „blízký“, 连 lián „spojovat“. Přesný význam ideogramu 连 lián „spojovat“ uvidíme, pokud se podíváme na obě složky znaku – „vůz“ a „chodník“, dá se to vyložit jako „člověk táhnoucí vůz, kdy jsou jeho ruce spojeny s vozem“. (Slaměnková, 2013: 122) Dále byl radikál využit u znaků spojených s **rychlostí**. Znak 迅 xùn „rychlý, náhlý“ spojuje složky „rychlý“ a „chodník“, což se dá vysvětlit jako rychlá chůze. (Slaměnková, 2013: 133) Obdobně znak 逸 yì „uniknout“ spojuje složky „zajíc“ a „chodník“ jako analogii k rychlosti – zajíc rychle běhá, když se snaží uniknout. (Slaměnková, 2013: 134)

2.3.2.13 Radikál 月 „měsíc/maso“

Radikál 月 nese dva rozdílné významy – „měsíc“ a „maso“. Jako relevantní se pro mou analýzu jevil ve významu **měsíc**. Z 16 analyzovaných znaků se spojitost s měsícem objevila u pěti z nich (31,25 %): 胃 wèi „17. z 28 hvězdných konstelací“, 朔 shuò „první den lunárního měsíce“ a znak 朝 zhāo „brzo ráno“, který se skládá z levé složky „deset“ a „brzo“ a z pravé složky „měsíc“. „Deset“ figuruje jako složka nesoucí význam „mnoho, velmi“ a dá se to tedy vyložit jako „velmi brzy při západu měsíce“. (Slaměnková, 2013: 139) Měsíc, jako jasný, zářivý kotouč na noční obloze, se promítá do významu znaku 朗 lǎng „jasný, zářivý“.

2.3.2.14 Radikál 糸 „hedvábí“

Pod radikál 糸 sī „hedvábí“ spadalo celkem 14 znaků, u 11 z nich bylo možné najít souvislost s významem znaku (78,57 %). Jednalo se o znaky související s **látkou**, případně s něčím **drobným, komplikovaným**, podobně jako je hedvábné vlákno: 细 xì „drobný, delikátní, jemný“, 繁 fán „komplikovaný; mnoho“, 缘 yuán „lem, okraj“, 纹 wén „dekorativní vzor, čára, proužek“, 纳 nà „šít hustým pevným stehem“, 编 biān „splétat“, 经 jīng „podélné vlákno ve tkanině“, 练 liàn „bílá hedvábí“, 绎 yì „rozmotat hedvábí“. U znaků 绍 shào „pokračovat“ a 继 jì „pokračovat, následovat“ se projevuje souvislost s **kontinuitou vlákna**. (Slaměnková, 2013: 119)

2.3.2.15 Radikál 贝 „škeble“

Radikál 贝 „škeble“ se objevil u 13 znaků. U 8 znaků (61,54 %) nesl nějakou sémantickou funkci. Jednalo se o znaky související s **bohatstvím**, majetkem nebo **dobrym postavením**: 贯 guàn „provázek, na kterém se nosí peníze“, 财 cái „bohatství“, 资 zī „majetek, peníze“, 贤 xián „ctnostný“, 贵 guì „cenný, vznešený“, 赐 cì „udělit, dát“, 赋 fù „udělit, dát“. Škeble je vnímána jako drahocennost a mohla proto sloužit jako obětina, což se projevuje u znaku 贞 zhēn „věštit (zast.)“, který se skládá z horní složky „prasklina“ a z dolní složky „škeble“. Prasklina je zde vnímána jako „věštba“, neboť pomocí prasklin na želvích krunýřích staří Číňané věštili budoucnost. Celý význam se tedy dá vyložit jako „obětinami (škeble) děkovat božstvům za věštbu (prasklina)“. (Slaměnková, 2013: 136)

2.3.2.16 Radikál 土 „země“

Pod radikál 土 „země“ spadalo 13 znaků, u 11 případů byla patrná souvislost s významem znaku (84,62 %). Jednalo se o následující znaky: 坚 jiān „tvrdý“, 城 chéng „město, městské hradby“, 基 jī „základ“, 坤 kūn „jeden z osmi trigramů symbolizující zemi“, 堂 táng „hala, hlavní místnost v domě“, 埂 gěng „příkopy vedle polí pro zavlažování“, 壟 lǒng „jeden z osmi trigramů symbolizující zemi“, 培 péi „navršit hlínu; kultivovat“, 壁 bì „stěna, zeď“, 境 jìng „hranice“, 均 jūn „rovnoměrný“. Poslední uvedený znak je složený z levé složky „země“ a z pravé složky „rovnoměrný“, souvislost s využitím radikálu země se dá vyložit jako „stejně velké díly země“. (Slaměnková, 2013: 121)

2.3.2.17 Radikál 手 „ruka“

Pod radikál 手 „ruka“ spadalo 11 znaků a u všech z nich bylo možné vysledovat významovou souvislost s využitím tohoto radikálu. Jednalo se o znaky související s motivem **držení, uchopení, získání** apod.: 攀 pān „šplhat, lézt“, 承 chéng „držet“, 操 cāo „řídít, ovládat“, 拓 tuò „otevřít, rozšířit, tlačít“, 扬 yáng „zvednout, propagovat“, 搏 bó „zápasit, uchvátit“, 捷 jié „vítězství, rychlý“, 拥 yōng „objet“, 振 zhèn „stoupat“, 挺 tǐng „vypínat, napřimovat (se)“ a 招 zhāo „kynout, přivolávat“.

Znak 招 zhāo „kynout, přivolávat“ je složen z levé složky „ruka“ a z pravé složky „svolávat“, význam se dá vyložit jako „rukou svolávat“. (Slaměnková, 2013: 136)

2.3.2.18 Radikál 山 „hora“

Radikál 山 „hora“ se v mém korpusu objevil celkem u 10 znaků. Ve všech zároveň nesl sémantický význam: 峦 luán „malá, ale příkrá a špičatá hora“, 岩 yán „skála, útes“, 峰 fēng „vrcholek hory“, 岚 lán „mlha z hor a lesů“, 峙 zhì „stát vzpřímený, vrchol“, 山 shān „hora“, 岳 yuè „vysoká hora“, 嶷 Yí „Yi – jméno pohoří v provincii Hunan“, 峥 zhēng „vznešený, čnicí“, 岸 àn „břeh, pobřeží“.

2.3.2.19 Radikál 力 „síla“

Pod radikál 力 „síla“ spadalo 10 znaků, přičemž u všech bylo možné najít souvislost s dnešním významem znaku a složkou síla: 力 lì „síla“, 加 jiā „přidat“, 励 lì „usilovat, snažit se“, 勤 qín „pilný, snaživý“, 劲 jìng „silný, pevný“, 勉 miǎn „nutit, pobízet“, 勇 yǒng „statečný“, 勳 xūn „zasloužilý čin, medaile“, 劝 quàn „přesvědčovat, domlouvat“, 功 gōng „pracovat, zásluha“.

U ideogramu 加 jiā „přidat“ se objevují dvě složky „síla“ a „ústa“, což se dá vyložit jako „ústy dodávat sílu, zveličovat, přehánět“. (Slaměnková, 2013: 119)

2.3.2.20 Radikál 十 „deset“

Radikál 十 „deset“ se objevuje ve znacích pro vyjádření **velikosti, velkého množství**. Tento význam bylo možné najít u pěti z deseti zkoumaných znaků: 博 bó „rozsáhlý, bohatý, hojný“, 卓 zhuó „výjimečný, brilantní, vznešený“, 千 qiān „tisíc“, 升 shēng „stoupat, být povýšen“, 协 xié „společně, spolupracovat“. Například ideogram 协 xié „společně, spolupracovat“ obsahuje složky „deset“ a „dělat“, což se dá vyložit jako „dělat společně s mnoha lidmi“. (Slaměnková, 2013: 132) Znak 博 bó je složený ze složek „deset“ a „rozšiřovat“, což lze vyložit jako „hodně rozšiřovat“, z toho nám pak plyne význam hojnosti, bohatství. (Slaměnková, 2013: 115)

2.3.2.21 Radikál 言 „slovo“

Posledním zkoumaným radikálem bylo 言 „slovo“. Objevovalo se u znaků souvisejících s **mluvou**, s **vlastnostmi odvíjejícími se od mluvy autora** apod. Z deseti zkoumaných znaků tento význam neslo 8 z nich: 诺 nuò „slíbit“, 诚 chéng „upřímný, opravdový“, 记 jì „pamatovat si“, 言 yán „mluva, řeč“, 誉 yù „sláva, dobré jméno“, 谦 qiān „skromný“, 谱 pǔ „zhudebňovat“, 谚 yàn „příслови“.

2.3.2.22 Shrnutí

Z analýzy vyplývá, že radikál často funguje i jako sémantická složka. U znaků s radikálem 手 „ruka“, 山 „hora“ a 力 „síla“ to bylo dokonce plných 100 %. Zde ovšem musíme vzít do úvahy, že každý radikál neobsahoval stejné množství náhodně vybraných analyzovaných znaků a tedy nemůžeme srovnávat např. radikál 力 lì „síla“, ke kterému se řadilo celkem 10 znaků, a radikál voda, který obsahoval 55 znaků. Přesto můžeme vyzorovat, u kterých radikálů dochází k jisté tendenci nést zároveň sémantický význam znaku, a kde se jedná již jen o pouhou složku znaku, která nám kromě „slovníkové funkce radikálu“, nemůže napovědět nic o významu znaku. Mezi další radikály, u kterých v mém korpusu docházelo k vysokému překrývání radikálu se sémantickou složkou, patřily radikály 日 „slunce“ (93,33 %), 火 „oheň“ (92 %), 心 „srdce“ (91,67 %), 水 „voda“ (90,91 %) a 金 „kov“ (90 %). Naopak tato funkce nebyla vůbec patrná u radikálu 一 „vodorovný tah“. Dalším komplikovaným radikálem byl radikál 月 „měsíc/maso“, kde jsem byla nucena využívat pouze významu „měsíc“. Souvislost s masem byla v tomto případě často sporná. U radikálu 口 „ústa“ bylo bez větší znalosti etymologie jednotlivých znaků také obtížné rozhodnout, zda tento vágní termín nese ve znaku sémantickou funkci. Radikál 十 „deset“ ve znaku také příliš často nekorespondoval se složkou nesoucí význam znaku.

2.4 Rozdělení znaků do sémantických okruhů

Na základě významové podobnosti jsem rozdělila znaky do 17 skupin. Analyzovala jsem pouze ty znaky, které se v korpusu vyskytovaly alespoň dvakrát, celkově tedy 561 znaků. Následně jsem vybrala některé znaky a blíže specifikovala jejich přenesený význam ve jméně a případně zmínila jejich další vhodný výklad. Jsem

si vědoma toho, že většina znaků nese více významů. Při hledání vhodného ekvivalentu jsem brala v potaz využití ve jménech. Také jsem se opírala o internetovou stránku 非常运势网 Fēicháng Yùnshì Wǎng *Výjimečný horoskop* vysvětlující významy znaků ve jménech a občas také přenesené významy.

V zájmu přehlednějšího rozřazení znaků do kategorií jsem se snažila jejich význam omezit a uvádím proto vždy jen význam odpovídající dané skupině znaků. Pokud znak nesl více významů, které by bylo možné zařadit do více kategorií, rozhodla jsem se jej uvést v té kategorii, která podle mého názoru nejlépe vystihovala jeho význam ve jméně. Teprve v případě, že se oba významy zdály stejně pravděpodobné, jsem tento významový přesah zohlednila a znak zařadila do obou skupin.

Čínská kultura je plná symbolismu a skrytých významů. Přírodní jevy, rostliny, zvířata, to vše má často kromě konkrétního významu také význam skrytý, který je zakořeněný v čínské kultuře a je předáván z generace na generaci. Proto jsem při své analýze nahlížela do knih *Lexikon čínských symbolů: Obrázková řeč Číny* od Wolframa Eberharda, *Čínské symboly* od Ľubice Obuchové a *Bohové a symboly staré Číny: slovník čínské mytologie* od Josefa Gutera.

Při rozdělování znaků do sémantických skupin jsem se snažila znaky rozřadit podle slovníkového významu, tedy například znak 熊 xióng „medvěd“ bude zařazen ve skupině s motivem zvířat a ne ve skupině síla, ačkoliv symbolicky odkazuje právě k této vlastnosti. Pokud se mi však takovou symboliku podařilo dohledat, vždy jsem na ni pak při bližším popisu daného znaku upozornila.

Jednotlivé kategorie jsou uspořádány sestupně podle počtu znaků, které jsem k nim přiřadila.

2.4.1 Motiv spojení, kooperace, harmonie a lásky

Tato nejrozsáhlejší skupina obsahuje znaky spojené s mírem, harmonií, láskou, motivem spojení, podpory, rovnosti, kooperace apod. Vyčlenila jsem ji jako opozitum ke znakům související s bojem, nadřazeností a mocí.

Zařadila jsem zde 46 znaků: 聚 jù „shromáždit se“, 汇 huì „shromáždit“, 会 huì „shromáždění“, 伙 huǒ „druh, skupina“, 党 dǎng „společnost, politická strana“, 群 qún „skupina“, 丛 cóng „soubor, shromáždění“, 连 lián „spojit“, 保 bǎo „chránit“, 同 tóng „stejný, společně“, 共 gòng „společný“, 均 jūn „rovnoměrný“, 匀 yún „rovný“, 和 hé „harmonie“, 融 róng „být v harmonii, smíchat“, 安 ān „klidný“, 平 píng „klidný,

rovný“, 靖 jìng „klidný, mírumilovný“, 宁 níng „pokojný“, 静 jìng „klidný, tichý“, 辅 fǔ „asistovat“, 协 xié „spolupracovat“, 帮 bāng „pomáhat“, 赞 zàn „podporovat, chválit“, 卫 wèi „chránit“, 从 cóng „následovník“, 伴 bàn „společník“, 朋 péng „přítel“, 戚 qī „příbuzný“, 近 jìn „blízky“, 俩 liǎ „dva, pár“, 宾 bīn „host“, 家 jiā „rodina“, 悌 tì „milovat a respektovat starší bratry“, 哥 gē „starší bratr“, 宠 chǒng „hýčkat“, 心 xīn „srdce“, 孝 xiào „láska k rodičům, poslušnost“, 恋 liàn „milovat“, 衷 zhōng „srdce, vnitřní pocity“, 拥 yōng „objet“, 节 jié „uzel“, 民 mín „lid“, 国 guó „země, stát“, 邦 bāng „národ, země“, 伦 lún „vztahy mezi lidmi“.

Nutno zmínit, že zcela přirozeně znaky jako 安 ān „klidný“, 和 hé „harmonie“, 宁 níng „pokojný“, apod. v sobě nesou přání rodičů po klidném a bezstarostném životě jejich dětí.

2.4.2 Motiv nadřazenosti, výjimečnosti

Do této kategorie jsem zařadila všechny znaky naznačující nadřazenost nositele. Jedná se o znaky poukazující na vysoké postavení, respekt, úctu, sílu, moc, na výjimečné schopnosti nositele apod.

Jedná se o následujících 37 znaků: 豪 háo „výjimečný, skvělý“, 嘉 jiā „skvělý, nadějný“, 佳 jiā „krásný, dobrý“, 羨 xiàn „obdivovat“, 英 yīng „výjimečný, hrdina“, 杰 jié „výjimečný, hrdina“, 卓 zhuó „výjimečný, brilantní, vznešený“, 超 chāo „převyšovat“, 佩 pèi „respektovat, obdivovat“, 捷 jié „vítězství, rychlý“, 孟 mèng „nejstarší z bratrů, přední, významný“, 荣 róng „sláva, čest“, 誉 yù „sláva, dobré jméno“, 虔 qián „úcta“, 胜 shèng „vítězství“, 尚 shàng „ctít, vážit si“, 曼 màn „elegantní, mající šarm“, 彬 bīn „vytříbený, kultivovaný“, 秀 xiù „elegantní, vytříbený“, 斌 bīn „vytříbený, něžný, elegantní“, 韶 sháo „krásný, skvělý“, 俊 jùn „dobrého vzezření“, 雄 xióng „muž, hrdina, mající sílu a moc“, 伟 wěi „majestátní, skvělý“, 敬 jìng „respektovat“, 贵 guì „cenný, vznešený“, 钦 qīn „respektovat, obdivovat“, 颂 sòng „chválit, chvála“, 毅 yì „rezolutní, pevný“, 权 quán „síla, autorita“, 威 wēi „síla, prestiž, moc“, 君 jūn „monarcha, vládce“, 辟 bì „vladař, 华 huá „skvělý, prosperující“, 御 yù „řídít, kontrolovat“, 治 zhì „vládnout, řídit“, 尹 yǐn „vládnout, dohlížet“.

2.4.3 Motiv prosperity, hojnosti a velkého množství

Relativně mnoho znaků neslo významy hojnosti, bujnosti, prosperity či jinak naznačující plnost a dostatek. Podle knihy *Dobré jméno, dobrý osud* (2012: 45) znaky s podobným významem odkazují k bohatému životu a profesnímu úspěchu.

Jedná se celkem o 16 znaků: 丰 fēng „hojný“, 旺 wàng „prosperující“, 熙 xī „prosperující“, 兴 xìng „prosperovat, zvedat se“, 苞 bāo „bujný“, 菲 fēi „bohatá vůně, bujný“, 满 mǎn „plný, spokojený“, 茂 mào „bujný, hojný“, 沛 pèi „plný, hojný“, 厚 hòu „tloušťka, hutný“, 溢 yì „přetékat, plný“, 郁 yù „bohaté aroma“, 稠 chóu „hustý, hutný“, 蔚 wèi „hojný, oslnivý“, 昌 chāng „prosperující, kvetoucí“, 余 yú „nadbytek, zbytek“, 添 tiān „zvýšit, přidat“.

6 znaků přímo označovalo velká čísla nebo k nim jinak odkazovalo: 万 wàn „deset tisíc“, 千 qiān „tisíc“, 兆 zhào „milion, trilion, bilion“, 亿 yì „sto milionů“, 钧 jūn „jednotka váhy (odpovídá 30 jinům – 15kg)“, 里 lǐ „míle“.

12 znaků se soustředilo okolo rozsáhlosti: 博 bó „rozsáhlý, bohatý, hojný“, 宇 yǔ „rozsáhlý, kosmický“, 广 guǎng „široký, rozsáhlý“, 昊 hào „široký a bez hranic, obloha“, 宏 hóng „ohromný, rozsáhlý“, 宙 zhòu „vesmír, kosmos“, 弘 hóng „ohromný, zvětšovat se“, 界 jiè „svět“, 世 shì „svět, epocha“, 全 quán „celý“, 大 dà „velký“, 凡 fán „vše“, 皆 jiē „vše, každý“.

Přestože v čínštině existují výrazy pro sto tisíc i milion, 万 wàn „deset tisíc“ platí v mluveném projevu za horní hranici a vyjadřuje něco, čeho je nebo by mělo být dostatek, uplatňuje se to například při oslovování císaře výrazem „deset tisíc let života“, což vyjadřuje přání, ať se císař dožije deseti tisíců let. (Eberhard, 2001: 47) Znak se tedy běžně využívá pro vyjádření nekonečného množství, hojnosti, dostatku, dlouhého života a také nesmrtelnosti. (Eberhard, 2001: 47; Obuchová, 2000: 153)

2.4.4 Motiv rostlin

Znaky odkazující na rostliny se v mém korpusu objevily celkem 31krát. Ve 21 případech se jednalo o odkaz na konkrétní rostliny: 松 sōng „borovice“, 枫 fēng „javor“, 槐 huái „jerlín japonský“, 棠 táng „hrušeň břízolistá, druh jabloně“, 荔 lì „liči“, 楠 nán „Machilus nanmu“, 栾 luán „svitel latnatý“, 桂 guì „skořicovník čínský“, 梨 lí

„hrušeň“, 菘 sōng „brukev čínská“, 茗 míng „čajovník čínský“, 荷 hé „lotos“, 菁 jīng „pórek“, 粟 sù „bér italský“, 蒲 pú „jednoděložné rostliny jako rákosí, orobinec“, 竹 zhú „bambus“, 芹 qín „celer“, 艾 ài „pelyněk“, 葛 gé „puerarie laločnatá“, 莱 lái „merlík bílý“, 棉 mián „bavlna“. Ve zbylých deseti případech se jedná o části rostlin nebo o znaky jinak související s rostlinami: 枝 zhī „větev stromu“, 本 běn „kořen“, 标 biāo „vrcholek stromu“, 穗 suì „klas obilí“, 木 mù „strom“, 林 lín „les“, 森 sēn „les“, 樵 qiáo „palivové dříví“, 节 jié „kolínko (stébla)“ a 苞 bāo „pupen“.

Charakteristika rostliny často slouží jako odraz vytoužených vlastností dítěte. Například podle internetové stránky *Výjimečný horoskop* znak 松 sōng „borovice“ ve jméně slouží jako nositel významu životní síly a vitality, nebojácnosti, dobrosrdečnosti a vysokého morálního charakteru. Díky své odolnosti vůči chladu a neopadajícímu jehličí se také stala symbolem dlouhověkosti, odolnosti a sebekázně. (Eberhard, 2001: 23) Znak 枫 fēng „javor“ se čte stejně jako 封 fēng „udělit úřad“ a může tedy vyjadřovat přání získání úřední hodnosti, dnes tedy asi spíše dobrého postavení. (Eberhard, 2001: 95) Ve *Výjimečném horoskopu* se uvádí, že pod 槐 huái „jerlínem japonským“ sedávali tři výjimeční muži, jedná se tedy zřejmě o odkaz na vysoké postavení nositele jména. Znak pro strom 楠 nán „Machilus nanmu“ pak nese významy jako vysoký, stabilní, klidný, noblesní apod. Stálezelený, voňavý a drahocenný 桂 guì „skořicovník čínský“ je symbolem vysokého postavení, bohatství, respektu, slávy, literárního úspěchu a studijních snah, neboť slovo je homofonní se znakem 贵 guì „drahocenný, vzácný, ctěný“. (Obuchová, 2000: 157–158) Eberhard (2001: 83) uvádí, že 梨 lí „hrušeň“ se dožívá vysokého věku, a je proto v čínské kultuře vnímána jako symbol dlouhověkosti. Znak 荷 hé „lotos“ je často vybírán pro děvčata jako symbol krásy, čistoty a počestnosti, je-li ho užito v mužském jméně, naznačuje to většinou spojení s buddhismem. (Eberhard, 2001: 142) Tento znak se také zvukově shoduje s mnohovýznamovým znakem 和 hé „harmonie“. Lotosový stvol je uvnitř prázdný, což stejně jako u bambusu připomíná skromnost. (Obuchová, 2000: 176) Guter (2005: 10) uvádí, že 竹 zhú „bambus“ je v čínské symbolice chápán jako symbol skromnosti, houževnatosti a vytrvalosti. Staré čínské přísloví praví: „Když vane vítr, bambus se sklání. Když bouře pomine, opět se narovná.“ Stal se tak také symbolem přežití v nepříznivých podmínkách. Podle *Výjimečného horoskopu* by měl zároveň odkazovat

na upřímnost nositele, stejně jako znak 芹 qín „celer“. Znak 艾 ài „pelyněk“ je jedním z osmi symbolů učenců. (Eberhard, 2001: 194) Znaky s významem 林 lín a 森 sēn „les“ podle *Výjimečného horoskopu* odkazují k životní síle a prosperitě.

2.4.5 Motiv vzdělanosti, mysli

Do této kategorie jsem zařadila celkem 30 znaků související se vzděláním nebo jinak odkazující na myšlení a studium. Lze předpokládat, že rodiče při výběru těchto znaků do jména dítěte, budou vyjadřovat přání, aby se mu při studiu dařilo. Jedná se o následující znaky: 文 wén „kultura, jazyk“, 科 kē „vědní obor“, 聰 cōng „chytrý“, 穎 yǐng „chytrý, nadaný“, 俐 lì „chytrý“, 博 bó „vzdělaný“, 明 míng „rozumět, moudrý“, 灵 líng „efektivní, chytrý“, 俊 jùn „chytrý, talentovaný“, 儒 rú „konfucianismus, učenec“, 学 xué „učit se“, 业 yè „povolání, business“, 懂 dǒng „rozumět“, 士 shì „učenec“, 哲 zhé „moudrý, filozofie“, 知 zhī „vědět“, 晓 xiǎo „vědět“, 悟 wù „uvědomovat si, chápat“, 言 yán „mluva, řeč“, 翰 hàn „štětec na psaní“, 研 yán „průzkum, zkoumat“, 章 zhāng „článek, kapitola“, 思 sī „myslet“, 书 shū „kniha“, 记 jì „pamatovat si“, 览 lǎn „dívat se, číst“, 想 xiǎng „myslet“, 意 yì „myšlenka, názor“, 策 cè „bambusové destičky na psaní“, 察 chá „zkoumat, prověřovat“.

Znak 书 shū „kniha“ značí jeden z osmi symbolů učenců, v Číně bylo zvykem u příležitosti prvních narozenin synovi předkládat různé předměty jako peníze, stříbro, želvu, banán, knihu apod. Dotklo-li se dítě knihy, bylo to znamením, že bude studovat. (Eberhard, 2001: 109)

2.4.6 Motiv vody

Relativně velký počet znaků obsahoval motiv vody nebo slova jinak související s vodou či mořem. Lze si všimnout, že většina zde řazených znaků již byla zmíněna v předchozí kapitole a v mnoha případech se tedy jedná o znaky, u nichž radikál je zároveň sémantickou složkou. Do kategorie spadalo následujících 30 znaků: 海 hǎi „moře, oceán“, 河 hé „řeka“, 江 jiāng „řeka“, 川 chuān „řeka, zátoka“, 洋 yáng „oceán“, 涛 tāo „velká vlna“, 澜 lán „vlny“, 波 bō „vlna“, 流 liú „téci, plynout“, 润 rùn „vláha“, 水 shuǐ „voda“, 冰 bīng „led“, 游 yóu „plavat, plout“, 渔 yú „rybařit, rybář“, 帆 fān „plavit se“, 渊 yuān „hluboká voda, tůň“, 滕 téng „tryskající voda

vzhůru“, 汜 sì „vedlejší rameno řeky“, 汐 xī „noční odliv, noční příliv“, 漂 piāo „plout, být unášen“, 舟 zhōu „lod“, 航 háng „lod, plavit se“, 扁 piān „malá lod“, 涪 Fú „Fu – řeka v provincii Sichuan“, 沁 qìn „prosakovat“, 滨 bīn „břeh, pobřeží“, 岸 àn „břeh, pobřeží“, 汇 huì „sbíhat se (řeka)“, 源 yuán „zdroj, pramen (řeky)“, 泽 zé „rybník“.

Knihy zabývající se symboly o zde řazených znacích mlčí, proto jsem využila internetové stránky *Výjimečný horoskop*, kde se mi podařilo k několika znakům dohledat jejich přenesený význam. Znak 海 hǎi „moře, oceán“ v sobě obsahuje hlavně energičnost a dále by měl odkazovat na zkušenost a znalosti. Znak 川 chuān „řeka, zátoka“ by měl nést významy jako čistý, elegantní, statečný a štědrý, mimo to se jedná o zkráceninu provincie Sichuan, takže může odkazovat i na místo narození nositele. Mezi další významy znaku 洋 yáng „oceán“ patří také rozsáhlý nebo cizí a na rozsáhlost odkazuje také znak 澜 lán „vlny“. Znak 波 bō „vlna“ nese významy jako síla a statečnost. Podobné významy jako čistota, jasnost, upřímnost nesou znaky 水 shuǐ „voda“ a 冰 bīng „led“, ten mimo to také odkazuje na ušlechtilost a vznešenost nositele. Mezi další významy znaku 渔 yú „rybařit, rybář“ patří usilovat o něco, chytit. Přenesený význam má také znak 帆 fān „plavit se“, odkazuje na zdraví, lehké proplování životem a na „vítr v plachtách“. Nositel znaku 渊 yuān „hluboká voda, tůň“ by měl být sečtělý a bohatý, na štěstí spojené s vyděláváním peněz a celkově na štěstí spojené s bohatstvím by měl odkazovat i znak 滨 bīn „břeh, pobřeží“.

2.4.7 Motiv kladných vlastností nositele

Do této kategorie jsem zařadila 28 znaků odkazujících na dobré vlastnosti člověka, současně se však jedná o vlastnosti, kterými se člověk nesnaží převyšovat ostatní, ale spíše značí jeho dobrotu, laskavost, upřímnost apod.

Jedná se o následující znaky: 义 yì „spravedlivý“, 德 dé „morální“, 廉 lián „upřímný“, 贤 xián „ctnostný“, 贞 zhēn „věrný, cudný“, 仁 rén „dobrosrdečný, benevolentní“, 真 zhēn „pravý, skutečný“, 磊 lěi „upřímný, otevřený“, 良 liáng „dobrý, ctnostný“, 清 qīng „čistý, ryzí“, 圣 shèng „svatý“, 忠 zhōng „věrný“, 诚 chéng „upřímný, opravdový“, 善 shàn „dobrý, ctnostný“, 正 zhèng „správný, řádný“, 惠 huì „laskavost“, 逊 xùn „skromný“, 惇 dūn „upřímný, dobrosrdečný“, 凌 líng „ryzí, ctnostný“, 谦 qiān „skromný“, 煦 xù „jemný, hodný“, 涵 hán „tolerantní“, 泽 zé

„laskavost, přízeň“, 信 xìn „věřit, důvěřovat“, 耿 gěng „upřímný, správný“, 厚 hòu „štedrý, dobrý“, 爽 shuǎng „upřímný“, 愿 yuàn „upřímný“.

2.4.8 Motiv síly, výšky, boje a rychlosti

Do společné kategorie jsem zařadila znaky odkazující na fyzické vlastnosti člověka (síla, výška) a také s fyzickou silou související motiv boje. Některé ze znaků zde řazených jsou v knize *Dobré jméno, dobrý osud* (2012: 44) řazeny například k přáním úspěšného studia (např. 锐 ruì „ostrý, rázný“ či k dobrým morálním vlastnostem (např. 轩 xuān „vysoký“) a znaky tedy kromě síly, velikosti a rychlosti fyzické mohou odkazovat k vlastnostem duševním jako bystrá mysl, velikost charakteru, duševní síla apod.

Mezi 9 znaků odkazující k síle a tvrdosti patří: 强 qiáng „silný“, 坚 jiān „tvrdý“, 健 jiàn „zdravý, silný“, 力 lì „síla“, 刚 gāng „tvrdý, pevný“, 固 gù „pevný“, 壮 zhuàng „silný, majestátní, robustní“, 岩 yán „skála, útes“, 峦 luán „malá, ale příkrá a špičatá hora“.

6 znaků přímo souviselo s výškou: 峰 fēng „vrcholek hory“, 楼 lóu „budova s více než dvěma poschodími“, 乔 qiáo „vysoký“, 峙 zhì „stát vzpřímený, vrchol“, 轩 xuān „vysoký“, 矗 chù „vysoký, rovný“.

Celkem 9 znaků souviselo s bojem a vojenstvím: 军 jūn „armáda“, 剑 jiàn „dvousečný meč“, 武 wǔ „vojenský“, 斗 dòu „bojovat“, 兵 bīng „voják“, 搏 bó „zápasit, uchvátit“, 尉 wèi „vojenský důstojník, vojenská hodnost“, 帜 zhì „vlajka, prapor“, 克 kè „podmanit, svrhnout“.

Čtyři znaky se týkaly rychlosti: 驰 chí „rychle běžet, spěchat“, 迅 xùn „rychlý“, 锐 ruì „ostrý, rázný“, 骋 chěng „cval, trysk“.

Lze si všimnout, že u čtyř znaků zde figurovala skála či hora. Hory se ve starověké Číně těšily velké úctě, existoval zde významný kult hor a připisovala se jim stejná role jako ve společnosti vládcům – zaručovaly pevné trvání vesmíru. Proto jsou skály, hory i kameny v Číně vnímány jako symbol dlouhověkosti. (Eberhard, 2001: 76, 107)

2.4.9 Motiv radosti, štěstí, bezstarostného života

Znaky v této skupině by měly obsahovat přání rodičů, aby jejich dítě mělo šťastný a bezstarostný život. Nachází se mezi nimi i 5 znaků odkazující na let, který může symbolizovat snadný život bez překážek.

Celkově zde řadím 24 znaků: 望 wàng „doufat, dívat se dopředu“, 愿 yuàn „doufat, přát si“, 康 kāng „zdravý; klidný“, 祈 qí „modlit se, prosit, žádat“, 亨 hēng „hladce, bez potíží; postupující“, 盼 pàn „očekávat“, 利 lì „příznivý“, 畅 chàng „hladce, bez překážek“, 易 yì „snadný“, 飞 fēi „létat“, 翔 xiáng „vznášet se“, 羽 yǔ „peří“, 翊 yì „létající, připraven vzlétnout“, 腾 téng „vznést se, cval“, 福 fú „štěstí“, 禄 lù „štěstí, prosperita“, 欢 huān „veselý, radostný“, 幸 xìng „mít štěstí, laskavost“, 祯 zhēn „šťastlivý, příznivý“, 庆 qìng „oslavovat“, 瑞 ruì „mít štěstí, slibný“, 乐 lè „šťastný, veselý“, 悦 yuè „spokojený, potěšený“, 欣 xīn „šťastný, veselý“.

2.4.10 Motiv světla, záře

Celkem jsem do této kategorie zařadila 24 znaků souvisejících s motivem světla, záře, východu slunce apod. Ve jméně tyto znaky většinou nesou význam vitality, mladého ducha a naděje v zářivou budoucnost dítěte. Rozbřesk, úsvit, východ slunce apod. mimo jiné mohou odkazovat k době narození dítěte. Slunce odpovídá mužskému principu jang a je spojován s východem a jarem, zároveň je symbolem císaře. (Eberhard, 2001: 229)

Zařadila jsem zde znaky: 明 míng „jasný“, 亮 liàng „jasný, zářit“, 光 guāng „záře“, 照 zhào „svítit“, 辉 huī „záře, lesk“, 曙 shǔ „rozbřesk“, 旭 xù „východ slunce“, 映 yìng „zářit, odrážet světlo“, 耿 gěng „jasný“, 焕 huàn „zářící, třpytivý“, 熙 xī „jasný“, 炎 yán „plamen, planout“, 昱 yù „sluneční světlo“, 熹 xī „jasný, úsvit“, 曦 xī „ranní paprsky“, 朝 zhāo „jitra, den“, 炳 bǐng „jasný“, 昕 xīn „úsvit“, 烨 yè „jasný, sluneční světlo“, 灿 càn „oslnivý, zářící“, 晨 chén „rozbřesk“, 朗 lǎng „jasný, zářivý“, 星 xīng „hvězda“. 东 dōng „východ“. Lze si povšimnout, že většina zde zařazených znaků obsahuje sémantickou složku 日 „slunce“ nebo 火 „oheň“.

V korpusu se také objevil motiv absence světla, jednalo se o znaky 夜 yè „noc“, 云 yún „mrak“, 夕 xī „soumrak, noc“, 西 xī „západ (světová strana)“, 玄 xuán „černý, mysteriózní, hluboký“.

2.4.11 Motiv píce, snahy a postupu vpřed

Znaky této kategorie by měly odrážet určitou snahu, píli a postup vpřed. Nejedná se o stav (síla, hrdina, sláva, vládce,...), jaký se objevoval ve skupině související s nadřazeností a výjimečností, ale o proces, neustálý pokrok vpřed, který nositeli tohoto jména na konci přinese žádoucí výsledek.

Zařadila jsem zde následujících 17 znaků: 勤 qín „pilný, snaživý“, 修 xiū „opravovat, kultivovat, studovat“, 志 zhì „vůle, aspirace“, 攀 pān „šplhat, lézt“, 前 qián „postupovat vpřed“, 升 shēng „stoupat, být povýšen“, 昇 shēng „stoupat, být povýšen“, 奋 fèn „usilovat“, 励 lì „usilovat, snažit se“, 翘 qiáo „zvednout, výjimečný“, 进 jìn „pokrok, jít vpřed“, 登 dēng „stoupat“, 发 fā „vyrazit (na cestu), rozvinout se“, 振 zhèn „stoupat“, 迈 mài „udělat velký krok“, 跃 yuè „skákat, skok“, 扬 yáng „zvednout, pozvednut“. V korpusu se pak objevily i 3 znaky symbolizující dokončení tohoto procesu: 效 xiào „výsledek, efekt“, 成 chéng „dokončit, uspět“, 达 dá „dosáhnout“.

2.4.12 Motiv bohatství

Celkem 19 znaků úzce souviselo s bohatstvím. Z toho 6 znaků se přímo týkalo v Číně nanejvýš ceněného jadeitu nebo nefritu, neboť čínština mezi nimi nerozlišuje. Symbolikou jadeitu se zabývá Guter (2005: 135), který se zmiňuje, že jadeit bývá považován za „kámen bohů“ a v Zemi středu je ceněn ještě více než zlato. Průzračnost kamene je podle něj symbolem upřímnosti. Jelikož při nárazu zní čistě a pronikavě, je i symbolem moudrosti. Ačkoliv se dá zlomit, ohnout jej nelze, což svědčí i o odvaze. Soucit symbolizuje teplým leskem a slušnost tím, že mívá ostré hrany, které však neporaní. Díky jeho světlé barvě je také symbolem krásy a čistoty. Dále pak symbolizuje také dokonalost, urozenost, ctnost, kontinuitu a nesmrtelnost. Lze tedy vidět, že symbolika tohoto znaku je opravdu pestrá.

V korpusu s motivem bohatství či jadeitu souvisely tyto znaky: 玉 yù „jadeit“, 琪 qí „druh jadeitu“, 璨 càn „druh jadeitu, lesk drahokamů“, 琮 cóng „osmiúhelníkový jadeit s otvorem uprostřed“, 珂 kē „kámen podobný jadeitu“, 瑁 mào „jadeit (drobný)“. Zbylých 13 znaků zahrnuje: 裕 yù „bohatý“, 贯 guàn „provázek, na kterém se nosí peníze“, 金 jīn „zlato“, 财 cái „bohatství“, 资 zī „majetek, peníze“, 宝 bǎo „poklad,

vzácný“, 钱 qián „peníze“, 银 yín „stříbro“, 琰 yǎn „drahokam, třpyt drahokamů“, 铮 zhēng „zvuk cinkání kovu“, 琛 chēn „poklad, drahokam“, 珍 zhēn „poklad, vzácný“, 锦 jǐn „brokát“.

Primární význam užití těchto znaků ve jméně je zřejmý – rodiče doufají, že dítěti znak přinese bohatství a peníze. U většiny znaků se podle *Výjimečného horoskopu* jako přenesený význam uvádí vysoké postavení a respekt. U znaku 宝 bǎo „poklad, vzácný“ se může jednat také o vyjádření hluboké lásky k dítěti. Lze si opět všimnout, že většina znaků obsahuje sémantickou složku 金 „kov“, 宀 „střecha“, 王 „král/nefrit“ a 贝 „škeble“.

2.4.13 Motiv odkazu do minulosti

V korpusu se objevilo 16 znaků odkazujících ke starověké Číně. Jednalo se o znaky označující staré předměty: 冠 guān „klobouk“, 鼎 dǐng „(bronzová) trojnožka“, 铎 duó „velký starověký zvon“, 釜 fǔ „kotlík“, 釜 luán „zvonečky na císařském kočáře“, 珪 guī „jadeitový stůl“, 珩 héng „vrchní drahokam za opaskem nošený aristokraty a vrchními úředníky ve starověké Číně“, 佩 pèi „přívěšek nošený u pasu ve starších dobách“. Dále znaky označující osoby a tituly: 舜 Shùn, 羿 Yì, 臣 chén „úředník, dvořan“, 丞 chéng „asistent úředníka ve starověké Číně“ a znaky odkazující k časovému období či ke dvoru: 古 gǔ „staré časy, stará doba“, 昔 xī „dříve, minulost“, 廷 tíng „(císařský) dvůr“, 朝 cháo „dynastie, vláda, císařský dvůr“.

Podle *Výjimečného horoskopu* znak 冠 guān „klobouk“ odkazuje ke starověké ceremonii, nasazovali si jej muži, když dosáhli 20 let. Slovo je zároveň souzvučné se slovem 官 guān „úředník“, a proto klobouk sám o sobě značí většinou úředníka. (Eberhard, 2001: 109) Tuto obřadní čapku s křidélky také obvykle nosí Bůh kariéry. (Obuchová, 2000: 55) O znaku 鼎 dǐng „trojnožce“ neboli také „třínohém bronzovém kotlíku“ se zmiňuje Eberhard (2001: 250) a také Guter (2005: 190). Znak je podle nich symbolem státního zřízení. Vlastnictví devíti trojnožek je spojováno s vládou nad Říší středu – devítka jako symbol devíti provincií země za dynastie Zhou (1122–221 př. n. l.). Tři nohy také představují tři nejvyšší hodnostáře po císaři a dnes je trojnožka vnímána jako symbol štěstí. Znak 铎 duó „velký starověký zvon“ se využíval se při důležitých prohlášeních nebo v době války, je symbolem respektu, úcty, ale i válečnické

rozhodnosti. (Guter, 2005: 213) Znak 珪 guī značí „jadeitový stůl“, který býval svěřován panovníkem feudálním princům jako symbol autority a důstojnosti. Znak 舜 Shùn značí legendárního vládce, mudrce a vůdce ve starověku, znak 羿 Yì pak legendárního lukostřelce za dynastie Xia.

2.4.14 Motiv čistoty, křehkosti, počátku

Znaky v této kategorii se soustředí okolo motivu narození, počátku, čistoty, křehkosti apod. Zařadila jsem zde následujících 16 znaků: 生 shēng „život, narodit se“, 诞 dàn „narodit se“, 嫩 nèn „křehký“, 新 xīn „nový“, 儿 ér „syn, dítě“, 子 zǐ „dítě, syn“, 春 chūn „jaro, vitalita“, 启 qǐ „probuzený, otevřený, ozářený“, 原 yuán „původ, počátek“, 源 yuán „zdroj, pramen (řeky)“, 初 chū „počátek“, 澄 chéng „čistý, transparentní“, 楚 chǔ „jasný, čistý“, 潮 cháo „čistý“, 鲜 xiān „čerstvý“, 醒 xǐng „probudit se“.

V období 春 chūn „jara“, je mužský element jang na vzestupu. (Eberhard, 2001: 94) Kromě významu vitality a životní síly ovšem ve jméně může odkazovat na dobu narození, stejně jako mnoho dalších znaků, které se v korpusu objevily (např. 冬 dōng „zima“, 夏 xià „léto“, 夜 yè „noc“ apod.).

2.4.15 Motiv zvířat

Další skupinou znaků objevující se v mém korpusu byly znaky nesoucí jména zvířat nebo jinak související se zvířaty. Podobně jako u rostlin se zde vlastnosti zvířat analogicky přenášejí do vytoužených vlastností dítěte. Celkem zde řadím 14 znaků. Devět neslo jména skutečně žijících zvířat: 彪 biāo „mládě tygra, tygří pruhy“, 鸿 hóng „husa labutí“, 驹 jū „hříbě“, 骏 jùn „ušlechtilý oř“, 雏 chú „ptáčátko“, 熊 xióng „medvěd“, 虎 hǔ „tygr“, 鸥 ōu „racek“ a 鹄 hú „labuť“. Ve čtyřech případech figurovala mýtická zvířata: 鹏 péng „velký mýtický pták“, 龙 lóng „drak“ a „čínský jednorožec“ ženský 麟 lín a mužský 麒 qí, kteří dohromady tvoří celé jméno tohoto mýtického stvoření – 麒麟 Qílín. Zahrnuji zde také znak 鸣 míng „křik ptáků, zvířat“.

Výjimečný horoskop uvádí, že znak 彪 biāo „mládě tygra, tygří pruhy“ by měl nést vlastnosti jako zářivý, velký, vysoký a vzdělaný. Znak 鸿 hóng „husa labutí“ symbolizuje učenost, všestrannost a prosperitu nositele. Znak 骏 jùn „ušlechtilý

oř“ odkazuje k výjimečným schopnostem nositele, k překonávání překážek a úsilí o dokonalost. Znak 熊 xióng „medvěd“ symbolicky představuje muže a je znázorněním síly a statečnosti. (Guter, 2005: 123) Jako velmi vhodný znak pro mužská osobní jména se jeví znak 虎 hǔ „tygr“, neboť tygr je personifikací síly, moci, energie, odvahy, statečnosti a všeho co s tím souvisí. (Obuchová, 2000: 96) Je zároveň symbolem panovnickovy moci a síly a mužského elementu jang. (Guter, 2005: 195) V oblastech, kde se mluví jihofujijskými dialekty, se občas objevuje na pozici symbolu štěstí, neboť se tam čte podobně jako 副 fú „štěstí“.

Podle *Výjimečného horoskopu* znak 鹏 péng „velký mýtický pták“ nese významy skvělý, velký a očekávání zářné budoucnosti. Důležitou roli v Číně zaujímá 龙 lóng „drak“, který je jedním z nejdůležitějších, nejmocnějších a zároveň nejpolysémantičtějších symbolů. Je symbolem síly, dobroty, blahobytu, vůdčí osobnosti a především císařské moci. Je jedním ze čtyř zvířat světových stran a jako takový je spojován s východem, se stranou vycházejícího slunce, zrodu a deště, mimoto je symbolem mužské přírodní síly jang. (Eberhard, 2001: 55) Bájny jednorožec 麒麟 Qílín patří spolu s drakem, želvou a fénixem mezi čtyři posvátné tvory a ve jméně nese především význam štěstí a výjimečnosti. (Eberhard, 2001: 97) Je symbolem dlouhověkosti, vznešenosti, míru, mírumilovnosti, spravedlnosti, moudré vlády a hojného a nadaného potomstva. (Guter, 2005: 37; Obuchová, 2000: 113) Qilin je proslaven jako bytost přinášející dobro, užitek a obsahující v sobě všechny kladné vlastnosti. (Obuchová, 2000: 114)

2.4.16 Motiv místa

Ve jménech se také často odkazuje k místu narození dítěte. Znaky užívané pro jména provincií, měst apod. obvykle nesou také jiné významy a není v mé moci rozhodnout, na co měly primárně odkazovat. Proto jsem do této skupiny zařadila pouze ty znaky, u kterých je jiný význam nepravděpodobný.

Jedná se o následujících 9 znaků: 湘 Xiāng „Hunan“, 蜀 Shǔ „Sichuan“, 鲁 Lǔ „Shandong“, 渝 Yú „Chongqing“, 赣 Gàn „Jiangxi“, 苏 Sū „Jiangsu, Suzhou“, 杭 Háng „Hangzhou“, 涪 Fú „Fu – řeka v provincii Sihuan“, 川 Chuān „zkr. pro Sichuan“.

2.4.17 Motiv hudby

Sedm znaků souviselo s hudbou a zvukem: 鏘 qiāng „cinkot, zvonit“, 霆 tíng „náhlý rachot hromu“, 声 shēng „zvuk“, 吟 yín „zpívat (starověké básně), recitovat, zvuk zvířat“, 笛 dí „bambusová flétna“, 笙 shēng „ústní varhánky“, 谱 pǔ „zhudebňovat“.

Podle Eberharda (2001: 65, 87) je 笛 dí „bambusová flétna“ především brána jako symbol historické postavy z 9. století 韓湘子 Hán Xiāngzǐho, který se v čínské mytologii stal jedním z osmi nesmrtelných. Han Xiangzi je zobrazován jako půvabný mladý muž, poněkud rebelantský a sebevědomý a mezi nesmrtelnými symbolizuje věčnou mladost. Je patronem hudebníků i vykladačů osudu. (Obuchová, 2000: 70) Flétna slouží jako symbol harmonie a výraz přání šťastného a dlouhého života. (Guter, 2005: 59) Znak 笙 shēng „ústní varhánky“ značí dechový nástroj složený z několika bambusových hůlek. Ústní varhánky patří k typickým nástrojům etnických menšin jižní Číny a slovo je souzvučné se slovem 升 shēng „povýšení“, proto může vyjadřovat přání, aby dítě získalo vysokou hodnost. (Eberhard, 2001: 257–258)

ZÁVĚR

Specifické vlastnosti čínského jména nastíněné v úvodu a v teoretické části mé práce ukazují, jak důležitou roli zaujímá jméno člověka v čínské kultuře a pod jak velkým tlakem se následně ocitají rodiče, kteří se snaží dostat všem požadavkům, které jsou na ně kladeny při výběru reprezentativního jména pro svého potomka, jež ho následně bude provázet a ovlivňovat po celý zbytek života. Při tak důležitém rozhodnutí si mnohdy vypomáhají celou řadou příruček. Jedna z nich mi posloužila jako opěrný bod mé analýzy, neboť na základě v ní obsaženého seznamu doporučených jmen jsem provedla analýzu znaků využívaných v čínských mužských osobních jménech.

Analýza je rozdělena do čtyř částí. Výsledky první části analýzy potvrdily hypotézu nastíněnou v úvodu, že se u jmen povětšinou uplatňuje pravidlo využívat obecně známé znaky, které nebudou působit zbytečné problémy při čtení či psaní. Jen asi 12 % znaků nepatřilo k sadě běžně používaných znaků.

Druhá část analýzy se snažila zodpovědět otázku, zda jsou ve jménech využívány znaky s nižším či vyšším počtem tahů než je obecný průměr. Výsledky potvrdily tendenci využívat znaky s nižším počtem tahů, což odpovídá tomu, že se ve jménech nevyskytují znaky příliš složité na psaní. Více než polovina znaků v mém korpusu byla tvořena devíti a méně tahy, přičemž ve znakovém inventáři slovníku *HXZ* do této skupiny patří téměř o 19 % méně znaků.

Třetí část analýzy byla věnována radikálům. Téměř u 30 % znaků se vyskytovaly radikály 水 „voda“ 人 „člověk“ 木 „strom“ 日 „slunce“, 艹 „tráva“, 火 „oheň“ nebo 心 „srdce“. Více než polovina znaků pak patřila k jednomu z 18 nejfrekventovanějších radikálů. Jelikož se povětšinou jednalo o obecně časté radikály (byl zde však zaznamenán určitý posun v pořadí oproti slovníku *XHC*, například vysoká četnost radikálu 日 „slunce“ či 火 „oheň“), analýza by nebyla příliš vypovídající, pokud bych dále nezkoumala, zda u znaků zároveň plní funkci sémantické složky. Jak se následně ukázalo, u většiny znaků s těmito radikály tomu tak skutečně je. Zajímavé je pak propojení se sémantickou analýzou, kde se tato skutečnost opět projevila, neboť jsem vysledovala tendenci využívat ve jménech znaky s motivem vody, rostlin, slunce a lidských vlastností, spadající pod tyto radikály. Celkově docházelo k poměrně koherentnímu propojení obou částí analýz. Například radikály 宀 „střecha“ a 贝 „škeble“ se dostaly nezvykle vysoko na mém žebříčku nejčastějších radikálů. Následně

jsem u nich určila, že v 60–70 % případů zároveň odkazují k sémantickému významu, což bylo v obou případech mimo jiné bohatství. Nakonec bylo možné oba tyto radikály možno zaznamenat v poslední části analýzy u motivu bohatství společně s radikály 金 „kov“ a 王 „král/nefrit“, u nichž byla obdobně vysledována silná tendence ke korespondenci se sémantickou složkou znaku a odkaz k bohatství, drahým kamenům apod. Nejzajímavějším radikálem se pak jevila 力 „síla“. Tento poměrně zřídka využívaný radikál se v mém korpusu dostal do první dvacítky nejčastějších radikálů a ve všech případech zároveň nesl sémantickou funkci.

Poslední a podle mého názoru nejzajímavější analýza měla ukázat, jakých sémantických oblastí se znaky nejčastěji dotýkají. Vyčlenila jsem 17 nejsilněji zastoupených významových kategorií. Analýza ukázala, že skupiny více méně odpovídají šesti přáním, která rodiče podle knihy *Dobré jméno, dobrý osud* do jmen vkládají. Přání vysokých morálních kvalit například odpovídalo motivu kladných vlastností nositele, přání úspěšného studia se v mém korpusu krylo s motivem vzdělanosti a myslí, přání, aby dítě bylo zdravé a krásné, odpovídaly například některé znaky ve skupině síly, výšky, boje a rychlosti, přání bohatého života a profesního úspěchu se v mé analýze objevilo například v kategorii s motivem prosperity, hojnosti a velkého množství a také v kategorii s motivem bohatství, přání pohodového života plného klidu a míru se více méně kryje s motivem radosti, štěstí a bezstarostného života a také s některými znaky v kategorii s motivem spojení, kooperace, harmonie a lásky, přání vnitřní síly a odhodlání se projevilo například v kategorii píle, snahy a postupu vpřed. Mimoto se v korpusu objevila celá řada znaků souvisejících s přírodou, především názvy rostlin, stromů a zvířat a dále pak znaky související s vodou a světlem. U nich hrála velkou roli symbolika.

Co se týče zkoumaných hledisek, analýza korespondovala se všemi požadavky kladenými na správně zvolená jména. Bylo vyzorováno využívání běžných, všeobecně známých znaků s poměrně nižším počtem tahů, a znaky zároveň nesly konotace vhodné převážně pro mužská jména. Vzhledem k tomu, že ve jménech hraje velkou roli gender, lze usuzovat, že u ženských jmen by situace mohla vypadat trochu odlišně, a to především co se týče třetí a poslední části mé analýzy. U třetí části by se pravděpodobně častěji objevovaly radikály 女 „žena“ a 艹 „tráva“, neboť u holčiček se často volí pojmenování podle květin. Největší rozdíl by zřejmě vyvstal v poslední části mé analýzy, kde by se patrně více odkazovalo ke kráse a místo motivů síly,

nadřazenosti apod. by se spíše využívaly znaky naznačující pokoru, skromnost, jemnost a další typické ženské vlastnosti. Jelikož se však v odborných publikacích často hovoří o současném trendu stírání rozdílů ve jménech, a to především díky dřívější politice jednoho dítěte a jejím současným dozvukům, bylo by zajímavé tyto dvě skupiny znaků porovnat.

Závěrem bych ráda podotkla, že má práce zdaleka neobsáhla všechny možné náhledy na čínská jména, avšak připravila půdu pro další zkoumání. V budoucnu bych ráda toto téma rozšířila o analýzu reálných jmen posbíraných během pobytu v ČLR. Jelikož má analýza byla metodologicky omezena jen na jednotlivé znaky a nezabývala se jmény v celku, bylo by zajímavé pohlédnout také na vztahy mezi jednotlivými znaky v dvouslabičných jménech, případně mezi znaky ve jménech a příjmeních, ať už z hlediska grammatologického, fonetického či sémantického.

Resume

The goal of this thesis lies in analysis of Chinese characters used in male first names. Using a corpus of 1068 recommended two-characters male given names listed in a book 好名好运：最新起名宝典 *Hǎo míng hǎo yùn: zuì xīn qǐmíng bǎodiǎn Good name, good fate: The newest handbook for choosing a name* I examined the characters in four different ways. First, I compared the characters with 通用规范字表 *Tōngyòng Guīfàn Zì Biǎo Table of General Standard Chinese Characters* and examined if commonly used characters are being used in Chinese names. Secondly, I examined number of strokes in these characters and made comparison with the stroke statistic listed in 汉字信息字典 *Hànzì Xīnxī Zìdiǎn Dictionary of Chinese Characters Information*. Thirdly, I listed 22 most frequently used radicals and analyzed if they also represent the semantic components. In the last part of my analysis, I sorted the characters into 17 semantic categories and tried to clarify the importance of these characters used in Chinese boys' names.

The analysis showed that the results are in accordance with commonly known principles used when creating a Chinese name. Most of the characters were identified as the commonly used characters and the number of strokes was relatively low. Having examined the 22 most frequent radicals, in most cases they also represented the semantic components which was subsequently confirmed in the next part of the analysis when the characters with the same radical were concentrated around the same semantic motives. These motives somehow reflected common wishes that parents put into the names of their children, in this case boys' names. Among them were for example wishes of attaining high moral qualities, becoming an educated and respectable person, having luck in life, being strong and masculine etc.

Seznam literatury

CAO Xianzhuo 曹先擢 a Su Peicheng 苏培成. *Hanzi Xing Yi Fenxi Zidian* 《汉字形义分析字典》 [*Analytický slovník grafiky a významu znaků*]. Peking: Beijing Daxue Chubanshe 1999. ISBN: 9787301024256.

CAO, Wen-Jie, XU, Bo a ISO-SIPILÄ, Juha. Linguistic and Acoustic Analysis of Chinese Person Names. In *International Symposium on Chinese Spoken Language Processing* [online]. Taipei: 2002 [cit. 2017-03-07]. Dostupné z http://www.isca-speech.org/archive_open/archive_papers/isclsp2002/clp2_103.pdf.

Čína. *Tongyong Guifan Zi Biao*. 《通用规范字表》 [*Seznam standardizovaných běžně užívaných znaků*]. Ministerstvo školství ČLR, 2013.

DAI, Liqun. Chinese Personal Names. In: *The Indexer* [online]. 08/2006, vol. 25, no. 2, C1-C8 [cit. 2017-03-16]. Dostupné z <https://www.theindexer.org/files/cp1.pdf>.

DAN Yi 丹依. *Zhongguoren xingming li de wenhua*. 《中国人姓名里的文化》 [*Kultura ve jménech a příjmení Číňanů*]. *Lanzhou ribao* 《兰州日报》 [*Deník Lanzhou*]. 2005-12-15, str. 1–2.

EBERHARD, Wolfram. *Lexikon čínských symbolů: obrázková řeč Číny*. Praha: Volvox Globator, 2001. Symboly. ISBN 80-7207-401-6.

GU, Chuan, TIAN Xi-ping, YU Jiang-de. Automatic Recognition of Chinese Personal Name Using Conditional Fields and Knowledge Base. *Mathematical Problems in Engineering* [online]. 2015, Article ID 480879 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z <https://www.hindawi.com/journals/mpe/2015/480879/>.

GUTER, Josef. *Bohové a symboly staré Číny: slovník čínské mytologie*. Praha: Brána, 2005. ISBN 80-7243-263-X.

Hanzi Xinxi Zidian 《汉字信息字典》 [*Informační slovník čínských znaků*]. Peking: Kexue Chubanshe, 1988. ISBN 7-03-000869-3.

HEI, Kuang Ching. The Semantics of Chinese Names. In: *Australian Language and Literacy Matters* [online]. Winter 2005, vol. 2, no. 2, s. 21-26 [cit. 2017-03-16]. Dostupné z: https://umexpert.um.edu.my/file/publication/00004545_14926.pdf.

HEŘMANOVÁ, Zdenka a TŘÍSKOVÁ, Hana. Čínská jména v českém kontextu. In: *Nový Orient*. 2003, roč. 68, č. 2, 36-45.

KANE, Daniel. *Knížka o čínštině*. Přel. Lukáš Havlíček a kol. Mirošovice: DesertRose, 2009. ISBN 978-80-903296-1-4.

KUČERA, Ondřej a kol. *Učebnice čínských znaků*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-1118-0.

LI Mao 李貌. *Hao ming hao yun: zuo xin qiming baodian*. 《好名好运：最新起名宝典》 [*Dobré jméno, dobrý osud: Nejnovější příručka pro výběr jmen*]. Jingji kexue: 2012. ISBN 9787514125245.

OBUCHOVÁ, Lubica. *Čínské symboly*. Praha: Grada, 2000. ISBN 80-247-9045-9.

SLAMĚNÍKOVÁ, Tereza. *Ideogramy v moderní čínštině*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3909-9.

SLAMĚNÍKOVÁ, Tereza. *Synchronní model tradiční kategorizace čínského znakového písma*: Dizertační práce. [nepublikováno] Olomouc: Univerzita Palackého, 2015.

SLAMĚNÍKOVÁ, Tereza. Reflections of Shell Money in the Chinese Writing System. In: *Knowledge for Marketing Use 2016: Our Interconnected and Divided World* [online]. Olomouc: Societas Scientiarum Olomucensis II, 2016 [cit. 2016-12-10]. ISBN: 978-80-87533-14-7. Dostupné z <http://knowledgeconference.upol.cz/downloads/2016-Knowledge for Market Use Proceedings.pdf>.

UHER, David. *Hanská grammatologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3866-5.

VOCHALA, Jaromír, NOVÁK, Miroslav a PUCEK, Vladimír: *Úvod do čínského, japonského a korejského písma I. Vznik a vývoj*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989.

VOCHALA, Jaromír. *Čínsko-český, česko-čínský slovník*. Voznice: Leda, 2007. ISBN 80-733-5011-4.

Wenlin 文林 *Software for Learning Chinese*. Verze 4.0.2. Wenlin Institute, 2011.

Xiandai Hanyu Cidian 《现代汉语词典》 [*Slovník moderní čínštiny*]. Peking: Shangwu Yinshuguan, 2002. ISBN 7-100-03477-9.

YANG Hongqing 杨洪清 a ZHU Xinlan 朱新兰. *Kuaisu Shi Zi Zidian* 《快速识字字典》 [*Čínské znaky: snadno a rychle*]. [Neuvedeno]: Jiangsu Guji Chubanshe 1996.

ZÁDRAPA, Lukáš a PEJČOCHOVÁ, Michaela. *Čínské písmo*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1755-0.

ZHENG, Yangwen. *From Live Righteously and Small Orchid to Construct China: A Systematic Enquiry into Chinese Naming Practices*. In: ZHENG, Yangwen a MACDONALD, Charles J-H. *Personal names in Asia: history, culture and identity*. Singapore: NUS Press, c2010, s. 52-76. ISBN 978-9971-69-380-0.

ZHU, Hongmei. *A Cultural Comparison of English and Chinese Family Names*. In: *Asian Social Science* [online]. 11/2010, vol. 6, no. 11, s. 226-228 [cit. 2017-02-25]. Dostupné z <http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ass/article/viewFile/8009/6002>.

Internetové stránky:

Fēicháng Yùnshì Wǎng 非常运势网 *Výjimečný horoskop* [online]. [cit. 2016-11-26–2017-02-16]. Dostupné z <http://www.99166.com/>.